

**IZVAJANJE DIREKTIVE 2001/42 O PRESOJI VPLIVOV
NEKATERIH NAČRTOV IN PROGRAMOV
NA OKOLJE**

Vsebina

PREDGOVOR	str. 2
1. UVOD	str. 3
2. CILJI DIREKTIVE	str. 5
3. PODROČJE UPORABE DIREKTIVE	str. 6
4. SPLOŠNE OBVEZNOSTI	str. 19
5. OKOLJSKO POROČILO	str. 21
6. KAKOVOST OKOLJSKEGA POROČILA	str. 28
7. POSVETOVANJE	str. 30
8. SPREMLJANJE IN NADZOR STANJA	str. 38
9. RAZMERJE DO DRUGE ZAKONODAJE SKUPNOSTI	str. 42
Dodatek I	Praktična navodila za spremljanje in nadzor stanja
Dodatek II	Člani delovne skupine
Dodatek III	Bibliografija

PREDGOVOR

Direktiva o strateški okoljski presoji predstavlja pomemben korak naprej v evropski okoljski zakonodaji. Večje projekte z verjetnimi posledicami na okolje moramo trenutno presojati po Direktivi 85/337/EGS. Žal pa presoja poteka v fazi, ko so možnosti večjih sprememb pogosto omejene. Odločitve glede lokacije projekta ali izbire drugih možnosti so morda že bile sprejete v okviru načrtov za celotni sektor ali geografsko območje. Direktiva o strateški okoljski presoji – 2001/42/ES – bo zapolnila to vrzel, saj predpisuje presojo vplivov cele vrste načrtov in programov na okolje, ki jih je tako mogoče upoštevati že pri pripravi načrtov in načrte pravočasno spremeniti. Z javnostjo se je treba posvetovati tudi o osnutkih načrtov in okoljski presoji ter upoštevati njene poglede.

Čeprav je zasnova strateške okoljske presoje dokaj preprosta, pa izvajanje direktive za države članice predstavlja velik izziv. Posega namreč v samo bistvo sprejemanja odločitev v javnem sektorju. V številnih primerih bo potrebno bolj sistemsko načrtovanje in uvedba postopkov posvetovanj. Predloge bo treba preučiti bolj sistematično z vidika okoljskih meril, da bi ugotovili njihove verjetne posledice za okolje in jih primerjali s posledicami drugih možnosti. Prihajalo bo do vprašanj glede razlage, a ob pravilni uporabi bodo presoje pomagale pri sprejemanju odločitev na podlagi boljše obveščenosti. Vse to pa bo pomenilo boljšo kakovost življenja in bolj trajnostno okolje za nas in prihodnje generacije.

Zaradi tega je pomembno, da države članice jasno razumejo zahteve direktive, da se bo ta lahko dosledno izvajala v celotni EU.

Ko smo pripravljali ta dokument, smo imeli v mislih jasen cilj. Državam članicam naj bi pomagal pri izvajanju direktive, izpolnjevanju njenih zahtev in pridobivanju pričakovanih koristi. Končno pa naj bi jim tudi omogočil boljše razumevanje namena in delovanja direktive ter spodbudil razmislek o posledicah, ki jih bo ta imela za njihove postopke načrtovanja.

Catherine Day
generalna direktorica – GD za okolje

1. UVOD

- 1.1. Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje¹ (Direktiva o strateški okoljski presoji – Direktiva SOP)² je začela veljati 21. julija 2001, države članice pa jo morajo začeti izvajati do 21. julija 2004. Direktiva bo pomembno vplivala na delo številnih javnih organov, saj bodo morali sistematično preučiti, ali načrti in programi, ki jih pripravljajo, ustrezajo področju uporabe direktive in ali je potrebna okoljska presoja njihovih predlogov v skladu s postopki, ki jih predpisuje direktiva.
- 1.2. Izkušnje Direktive 85/337/EGS o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (Direktiva o presoji vplivov na okolje ali Direktiva PVO)³ so pokazale, da je pomembno zagotoviti stalno izvajanje in uporabo direktive v celotni Skupnosti, da bi storili največ, kar je možno, za varovanje okolja in trajnostni razvoj. Ta dokument smo pripravili v želji, da bi državam članicam zagotovili navodila, kako od samega začetka kar najbolje zagotoviti stalno izvajanje in uporabo Direktive SOP.
- 1.3. Dokument so pripravili predstavniki držav članic in Generalnega direktorata za okolje pri Evropski komisiji z izkušnjami pri pogajanjih o direktivi in s področja priprave okoljskih presoj na različnih ravneh (glej dodatek II). K njemu so pripomogle tudi razprave nacionalnih strokovnjakov držav članic in držav pristopnic s področja SOP. Avtorji so še posebej mislili na tista vprašanja, na katera bodo države članice naletele pri prevzemu direktive v njihov pravni red.
- 1.4. Dokument je bil pripravljen kot pomoč državam članicam, državam pristopnicam in državam kandidatkam pri razumevanju obveznosti, ki jim jih nalaga direktiva, ter kot pomoč pri prevzemu direktive v njihov pravni red, pa tudi pri pripravi ali uvedbi boljših postopkov za izvajanje zakonskih obveznosti. Dokument ne vsebuje razlage o tem, kako izvajati okoljsko presoj, čeprav ponudi nekaj praktičnih nasvetov glede izpolnjevanja določenih zahtev. Skupaj z nacionalnimi smernicami, ki jih pripravijo države članice, je namenjen tudi organom, ki morajo direktivo uporabljati pri pripravi načrtov in programov. Prav tako je lahko organom v pomoč pri razlaganju Protokola ZN/ECE o strateški okoljski presoji, ki je bil na voljo za podpis 21. maja 2003 na peti ministrski konferenci Okolje za Evropo v Kijevu, Ukrajina.⁴
- 1.5. Dokument predstavlja zgolj poglede služb Komisije in ni zavezujoče narave. Sedanja različica ne predstavlja končne različice dokumenta. V prihodnje bo mogoče dokument znova preučiti na podlagi izkušenj pri izvajanju direktive in morebitne sodne prakse. Njegov namen ni dajanje absolutnih odgovorov na določena vprašanja, bo pa pomagal pojasniti način, na katerega je vprašanja treba obravnavati. Poudariti je treba, da ima zadnjo besedo pri razlaganju direktive Evropsko sodišče.

¹ UL L 197, 21. 7. 2001, str. 30.

² Čeprav se beseda »strateški« ne pojavlja niti v naslovu niti v besedilu direktive, pogosto govorimo o Direktivi o strateški okoljski presoji (Direktiva SOP), ker se bolj nanaša na okoljsko presoj na višji, strateški ravni, kot pa na projekte (o katerih govori Direktiva o presoji vplivov na okolje (Direktiva PVO; Direktiva 85/337/EGS, kakor je bila nazadnje spremenjena in dopolnjena z Direktivo 97/11/ES)).

³ UL L 175, 5. 7. 1985, str. 40.

⁴ Protokol o strateški presoji vplivov na okolje h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Konvencija iz Espooja). Določbe konvencije, ki govorijo o načrtih in programih so podobne, vendar niso enake določbam direktive. Protokol vsebuje tudi člen o politikah in zakonodaji.

- 1.6. Zgradba dokumenta odraža vrstni red členov v sami direktivi. Prvi korak pri razumevanju direktive je odločitev o tem, na katere načrte in programe se ta nanaša. Dokument se tako začne z razpravo o področju uporabe direktive s poudarkom na zasnovi načrtov in programov, kakor tudi na vprašanju glede tega, ali bodo ti lahko imeli večje posledice za okolje. Nadaljuje se z vsebino okoljskega poročila, zahtevami glede zagotavljanja kakovosti, določbami o posvetovanjih, naravo zahtev, povezanih s spremljanjem in nadzorom stanja, in se konča z razmerjem med direktivo in ostalo zakonodajo Skupnosti.

- 1.7. Predstavitev posameznih delov do največje možne mere sledi istemu vzorcu, vsebuje sklice (v poševnem tisku) na ustrezno določbo (ustrezne določbe) direktive, kratek uvod v temo ter razpravo o vprašanjih, ki se pojavijo. Kjer je to potrebno, je omenjena tudi sodna praksa Evropskega sodišča, zlasti odločitve, ki se nanašajo na Direktivo PVO. Posamezni izrazi iz direktive so v krepkem tisku. Če so v dokumentu uporabljeni primeri, to nujno ne pomeni, da spadajo v področje uporabe direktive; gre za vprašanje, o katerem bi bilo treba odločiti za vsaj primer posebej.

2. CILJI DIREKTIVE

Člen 1

Cilj te direktive je zagotoviti visoko raven varstva okolja in prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljane in sprejemanje načrtov in programov, zato da se spodbuja trajnostni razvoj, tako da se zagotovi skladno s to direktivo izvedena okoljska presoja nekaterih načrtov in programov, ki bodo verjetno znatno vplivali na okolje.

2.1. Člen 1 določa dva cilja izvajanja okoljske presoje v skladu z direktivo:

- zagotoviti visoko raven varstva okolja,
- prispevati k vključevanju okoljskih vidikov v pripravljane in sprejemanje načrtov in programov, zato da se spodbuja trajnostni razvoj.

2.2. Cilja povezujejo direktivo s splošnimi cilji okoljske politike Skupnosti, kot jo predpisuje Pogodba ES⁵. Člen 6 Pogodbe določa, da je treba zahteve glede varstva okolja vključiti v določanje in izvajanje politike in dejavnosti Skupnosti, zlasti zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja.

2.3. Člen 1 je treba brati v povezavi z uvodnimi izjavami direktive, zlasti z uvodnimi izjavami (4), (5) in (6), v katerih so cilji direktive tudi opisani:

- zagotoviti, da se taki vplivi izvajanja načrtov in programov upoštevajo med njihovo pripravo in pred sprejetjem (uvodna izjava 4);
- koristiti podjetjem z zagotavljanjem doslednejšega okvira za delovanje z vključevanjem ustreznih okoljskih informacij v odločanje. Vključitev širšega izbora dejavnikov v odločanje naj bi prispevala k trajnostnejšim in učinkovitejšim rešitvam (uvodna izjava 5);
- zagotoviti vrsto skupnih postopkovnih zahtev, ki so potrebne za prispevanje k visoki ravni varstva okolja (uvodna izjava 6).

⁵ Člen 174 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti.

3. PODROČJE UPORABE DIREKTIVE⁶

3.1. Določbe, ki urejajo področje uporabe direktive, se v glavnem nahajajo v dveh sorodnih členih. V členu 2 so določene nekatere značilnosti načrtov in programov, ki so potrebne, da direktiva velja za njih. Člen 3 pa določa pravila za ugotavljanje, kateri načrti in programi bodo verjetno znatno vplivali na okolje, zato je treba za njih pripraviti okoljsko presojo. Člen 13(3) določa datume, povezane z veljavo direktive (glej odstavke 3.64 – 3.66).

Člen 2

(a) „načrti in programi“ pomenijo načrte in programe, vključno s tistimi, ki jih sofinancira Evropska Skupnost, ter vse njihove spremembe:

- ki jih pripravi in/ali sprejme organ na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni ali jih pripravi organ, sprejme pa jih parlament ali vlada v zakonodajnem postopku in

- ki so zahtevani z zakonskimi in drugimi predpisi.

3.2. Da bi direktiva za njih veljala, morajo **načrti in programi** izpolnjevati pogoje iz obeh alinej člena 2(a). Z drugimi besedami, »pripraviti in/ali sprejeti jih morajo predpisani organi« in »zahtevani morajo biti z zakonskimi in drugimi predpisi«.

3.3. **Načrti in programi** niso podrobneje določeni. Besedi nista sopomenki, vendar lahko imata veliko različnih pomenov, ki se na določenih točkah prekrivajo. Vse zahteve direktive pa so obravnavane enako. Tako ni potrebno in tudi ni mogoče strogo razlikovati med obema izrazoma. Pri ugotavljanju, ali gre za načrt ali program za namene direktive, je treba odločiti, ali vsebuje glavne značilnosti takega načrta ali programa. Samo ime (»načrt«, »program«, »strategija«, »smernice«, itd.) ne bo predstavljalo dovolj zanesljivega vodila: dokumente z vsemi značilnostmi načrta ali programa, kot jih določa direktiva, lahko najdemo pod številnimi različnimi imeni.

3.4. Evropsko sodišče je v zadevi C-72/95, *Kraaijeveld*, ko je presojalo o zasnovi »projekta« po Direktivi PVO, ugotovilo, da ima direktiva široko področje uporabe in namen. Državam članicam se glede na jezik Direktive 2001/42/ES, sorodne namene navedene direktive in Direktive PVO ter vsebinsko podobnost svetuje uporaba podobnega pristopa pri presoji, ali naj akt štejejo za načrt ali program, ki spada na področje uporabe Direktive 2001/42/ES. Kot eno od meril lahko uporabimo mejo, do katerega bo lahko imel akt večje posledice za okolje. Pri formalni izjavi, ki presega cilje in navaja načrtovani potek dejavnosti v prihodnje, bo morda treba poudariti določbe.

3.5. V nekaterih državah članicah med načrte spadajo dokumenti, ki vsebujejo predloge za uresničevanje ali izvedbo sheme ali politike. Ta lahko na primer vključuje načrte rabe zemljišč, ki določajo razvoj zemljišč ali predpisujejo pravila ali smernice glede vrste primerne ali dovoljenega razvoja na določenih območjih oziroma postavljajo merila, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju novega razvoja. Načrti ravnanja z odpadki, načrti

⁶ V žargonu okoljske presoje se »področje uporabe« ponavadi nanaša na vsebino okoljskega poročila iz člena 5. Ne smemo ga zamenjati z izrazom »področje uporabe«, kot je uporabljen v členu 3, kjer se nanaša na področje uporabe direktive.

glede vodnih virov, itd., lahko prav tako sodijo med načrte za namene direktive, če ustrezajo definiciji iz člena 2(a) in izpolnjujejo merila iz člena 3⁷.

- 3.6. V nekaterih državah članicah **program** ponavadi pomeni načrt, ki vsebuje vrsto projektov za dano območje; za program lahko na primer šteje načrt prenove mestnega območja, ki vsebuje številne ločene gradbene projekte. V tem smislu bi bil »program« precej podroben in konkreten. Dober primer takega programa bi lahko bil islandski celostni program prometa, ki naj bi nadomestil samostojne programe cestnih, letaliških, pristaniških projektov ter projektov za obalno obrambo. Vsebuje definicijo prometne infrastrukture ter politiko prometne infrastrukture za obdobje 12 let (z navedbo imen, lokacij in stroškov projektov). Ker pa razlikovanje ni jasno, je treba obravnavati vsak primer posebej. Druge države članice uporabljajo izraz »program« za »predlagani način izvajanja politike« – v pomenu, v katerem je bil v prejšnjem odstavku uporabljen izraz »načrt«. Na Švedskem pa pri načrtovanju mest in podeželja program pripravijo pred načrtom in pomeni raziskavo o potrebah po načrtu, primernosti in izvedljivosti načrta.
- 3.7. Med načrte in programe sodijo tudi načrti in programi, ki jih **sofinancira Evropska skupnost**. Direktiva je seveda naslovljena le na države članice in ne na institucije Skupnosti⁸. Ne glede na postopek sprejemanja odločitev o financiranju v institucijah Skupnosti (in ne glede na to, ali te institucije opravljajo SOP ali podobno obliko presoje), bo morala država članica presoditi, ali je načrt ali program predmet direktive.
- 3.8. Če so izpolnjena merila iz členov 2 in 3, bi direktiva načeloma veljala za sofinancirane načrte v več sektorjih, vključno s prometnim, regionalnim, gospodarskim in socialnim razvojem (strukturni skladi)⁹. Člen 11(3) izrecno določa, da mora biti okoljska presoja pri načrtih in programih, ki jih sofinancira Evropska skupnost, opravljena v skladu s posebnimi določbami ustrezne zakonodaje Skupnosti. Zato mora presoja zadostiti vsem zahtevam veljavne zakonodaje; presoja, ki ustreza eni direktivi, morda ne ustreza drugi veljavni direktivi. Načrti in programi, sofinancirani za tekoča programska obdobja na podlagi Uredb 1260/1999/ES in 1257/1999/ES, so izvzeti iz obsega uporabe Direktive SOP. Razlog je v tem, da bodo načrti in programi po omenjenih uredbah prav gotovo sprejeti pred rokom za prenos direktive v zakonodajo držav članic (21. julij 2004) in bodo prestali predhodno okoljsko presojo. Izjema ne velja za prihodnja programska obdobja po omenjenih uredbah; člen 12(4) določa, da mora Komisija pred iztekom tekočih programskih obdobj poročati o povezavi med direktivo in uredbama.
- 3.9. **Definicija načrtov in programov vključuje njihove spremembe.** Ko načrti, zlasti načrti rabe zemljišč, zastarijo, jih raje spremenimo, kot da bi pripravili nove načrte. Take spremembe se obravnavajo na enak način kot načrti in programi in zahtevajo okoljsko presojo, če so izpolnjena merila, ki jih določa direktiva. Če spremembe ne bi imele enakega pomena kot načrti in programi, bi bilo področje uporabe direktive bolj

⁷ Evropsko sodišče je v zadevi C-387/97 (*Komisija proti Grčiji*) razsodilo, kaj ne sodi med načrte, ki jih morajo države članice sprejeti na podlagi člena 6 Direktive 75/442 in člena 12 Direktive 78/319. Sodišče je ugotovilo, da »zakonodaja ali posebni ukrepi v obliki vrste začasnih normativnih posegov, ki ne morejo predstavljati organiziranega in usklajenega sistema ravnanja z odpadki ter strupenimi in nevarnimi odpadki, ne morejo šteti med [take] načrte« (76. točka).

⁸ Komisija je uvedla postopke za presojo vplivov lastnih predlogov (Sporočilo o presoji vplivov z dne 5. junija 2002 (COM(2002)276 končno)).

⁹ »Strukturni skladi« vključujejo Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad, Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad ter Finančni instrument za usmerjanje ribištva (glej Uredbo 1260/1999/ES).

omejeno¹⁰. Sprejetje takih sprememb bo predmet ustreznega postopka. Treba je razlikovati med spremembami načrtov in programov ter spremembami posameznih projektov, ki so predmet načrta ali programa. V drugem primeru (ko so posamezni projekti spremenjeni po sprejetju načrta ali programa) se ne uporablja Direktiva 2001/42/ES, temveč druga ustrezna veljavna zakonodaja. Kot primer naj navedemo načrt razvoja cestnega in železniškega omrežja, vključno z dolgim seznamom projektov, sprejetih po SOP. Če bi bila med izvajanjem načrta ali programa predlagana sprememba enega ali več projektov v okviru načrta ali programa, sprememba pa bi lahko imela večje posledice za okolje, bi bilo treba pripraviti okoljsko presojo v skladu z ustreznimi zakonskimi določbami (na primer Habitatno direktivo in/ali Direktivo PVO).

- 3.10. Na podlagi člena 5 Direktive 2001/42/ES je treba ugotoviti, opisati in ovrednotiti morebitne večje posledice za okolje pri izvajanju načrta ali programa. Tako je razumno zaključiti, da mora biti med samo pripravo sprememba načrta ali programa predmet presoje po členu 5, če pomeni večje posledice za okolje, ki še niso bile ocenjene. Do tega lahko pride, če je bila sprememba narejena na podlagi posvetovanj, po ponovni preučitvi elementov načrta ali programa, ali ob spremembi stanja okolja, ki zahteva tako presojo. Celotno manjše spremembe lahko pomenijo večje posledice za okolje, kar predvideva člen 3(3) direktive. Pri sprejemanju načrta ali programa lahko pride do zamud, kar pa ne bi smelo imeti večjega pomena, saj je zahteva po presoji morebitnih večjih posledic za okolje precej pomembnejša.
- 3.11. Določba, da **jih pripravi in/ali sprejme organ**, pomeni, da morajo načrti in programi izpolnjevati določene formalne pogoje, da bi bili predmet direktive. Glavna ideja te določbe je, da bi na koncu načrt ali program vedno formalno sprejel nek organ. Določba zajema tudi primere, ko en organ (oziroma fizična ali pravna oseba, ki dela v imenu organa) pripravi načrt, ki ga nato sprejme drug organ.
- 3.12. V sodni praksi Evropskega sodišča ima izraz »organ« širok pomen. Lahko gre za ustanovo, ne glede na pravno obliko in ne glede na obseg njenih pooblastil (na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni), ki je na podlagi državnih ukrepov zadolžena za opravljanje javne službe pod nadzorom države, za ta namen pa ima poleg pooblastil na podlagi običajnih pravil, ki urejajo odnose med posamezniki, še posebna pooblastila (zadeva C-188/89, *Foster in drugi proti British Gas*). Tako se lahko od zasebnih komunalnih podjetij na primer zahteva, da opravljajo nekatere naloge ali dolžnosti (kot je priprava dolgoročnih načrtov za zagotavljanje vodnih virov), ki bi jih v režimih brez zasebne lastnine opravljali javni organi. V zvezi s temi nalogami bi jih na namene direktive obravnavali kot organe. V drugih pogledih (kot je zagotavljanje svetovalnih storitev v tujini) pa jih v smislu direktive ne bi šteli med organe.
- 3.13. Načrti in programi, ki jih zasebne institucije pripravijo za lastne namene (kadar ne nastopajo kot organi, kot je opisano zgoraj, niti kot zastopniki organov, načrtov in programov pa ne pripravljajo za organe, da bi jih ti sprejeli), niso predmet direktive.
- 3.14. Priprava načrta ali programa zajema proces, ki traja vse do njegovega sprejetja. **Parlament ali vlada v zakonodajnem postopku sprejme** načrte ali programe, kar predstavlja enega od postopkov sprejetja v državah članicah. V Italiji ustrezni regionalni ali lokalni organi sprejmejo in potrdijo regionalne in lokalne območne in mestne načrte v

¹⁰ Glej tudi zadevo C-72/95 (*Kraaijeveld*), pri kateri je šlo za podobno vprašanje, povezano z Direktivo PVO, preden je bila ta spremenjena z Direktivo 97/11/ES.

dveh fazah. Končno potrditev pogosto predstavlja deželni zakon. »Vlada« ni omejena na nivo države. V nekaterih državah lahko načrte in programe s primarno ali sekundarno zakonodajo sprejme katero koli državno, regionalno ali lokalno zakonodajno telo. Če so izpolnjene druge zahteve direktive, so tudi ti primeri predmet okoljske presoje. Eden od primerov na nacionalni ravni so francoske *Schémas de services collectives*, ki jih po posvetovanjih na regionalni ravni pripravijo na nacionalni ravni, sprejme pa jih vlada po posvetovanju s parlamentom.

- 3.15. Eden od pomembnih pogojev za to, da je načrt ali program predmet direktive, določa, da **je zahtevan z zakonskimi in drugimi predpisi**. Če ti pogoji niso izpolnjeni, se direktiva ne uporablja. Taki neodvisni načrti in programi ponavadi nastanejo, ker jih zakonodaja dopušča¹¹, oziroma zato, ker se organ odloči, da bo pripravil načrt ali dejavnost, ki ni zakonsko urejena. Če po drugi strani ni določeno, da mora organ pripraviti načrt tudi, če niso izpolnjeni določeni predpogoji, bo načrt verjetno predmet direktive takoj, ko bodo ti predpogoji izpolnjeni (in bodo izpolnjene druge zahteve iz členov 2 in 3). Če države članice želijo, lahko na podlagi svojih nacionalnih sistemov določijo strožje zahteve od tistih, ki jih določa direktiva.
- 3.16. Predpisi predstavljajo formalne zahteve za zagotovitev ukrepanja, ki ponavadi niso pripravljene po enakih postopkih kot novi zakoni in nimajo nujno enake veljave kot zakoni. Mednje lahko štejemo nekatere določbe nezavezujočih aktov. Obseg formalnosti pri pripravi in zmožnosti izvrševanja lahko služi kot vodilo za ugotovitev, ali je neka določba »predpis« v smislu direktive. Predpisi po sami definiciji niso nujno zavezujoči, da pa bi direktiva veljala, morajo zahtevati načrte in programe, sprejete na njihovi podlagi; v tem primeru gre za zakonske in druge predpise.

Člen 3

- 3.17. V členu 3 je določeno področje uporabe direktive, ki je temeljnega pomena za njeno delovanje. Na začetku je navedena zahteva glede okoljske presoje za določene načrte in programe, ki bodo verjetno znatno vplivali na okolje (odstavek 1). V nadaljevanju so navedene vrste načrtov in programov, za katere mora biti pripravljena presoja, bodisi avtomatično (odstavek 2), ali na podlagi odločitve držav članic (odstavka 3 in 4). Odstavek 5 podrobno določa sprejetje ugotovitve (tako imenovani »pregled ustreznosti«).
- 3.18. Odstavka 6 in 7 govorita o preglednosti odločitve iz odstavka 5, v odstavkih 8 in 9 pa so navedeni določeni načrti in programi, izvzeti iz področja uporabe direktive.
- 3.19. Začetek veljave teh določb je določen v členu 13(3) direktive.

Člen 3 (1)

Okoljska presoja v skladu s členi 4 do 9 se izvede pri načrtih in programih iz odstavkov 2 do 4, ki bodo verjetno znatno vplivali na okolje.

¹¹ »Organ lahko pripravi načrt« namesto »organ pripravi načrt«.

- 3.20. Člen 3(1) predstavlja izhodišče za bolj natančne določbe, ki sledijo v preostalem delu člena. Presoja, ki bo izvedena, mora biti v skladu s členi 4 do 9, načrti in programi, za katere bo presoja izvedena, pa so podrobno določeni v odstavkih 2 do 4.
- 3.21. Povezava med odstavkom 1 ter odstavki 2 do 4 je pojasnjena v uvodni izjavi 10. Treba je poudariti, da so načrti in programi, določeni v odstavku 2, praviloma predmet sistematične okoljske presoje. Razen v primerih, navedenih v odstavku 3, države članice ne morejo odločiti o tem, ali bodo načrti in programi iz odstavka 2 zares znatno vplivali na okolje: direktiva določa, da bodo imeli tak vpliv. Nasprotno pa morajo države članice ugotoviti, ali je verjetno, da bodo načrti in programi, ki niso naštetih v odstavku 2, ki predpisuje okvir za soglasje glede prihodnjega razvoja projektov, znatno vplivali na okolje, ter zahtevajo okoljsko presoj v skladu z odstavkom 1.

Člen 3 (2)

Ob upoštevanju odstavka 3 se okoljska presoja izvede za vse načrte in programe,

(a) ki so pripravljene za kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, energetiko, industrijo, promet, ravnanje z odpadki, upravljanje voda, telekomunikacije, turizem, prostorsko načrtovanje ali rabo zemljišč in ki določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov iz Prilog I in II k Direktivi 85/337/EGS; ali

(b) pri katerih je bilo glede na možne vplive na območja ugotovljeno, da je zanje potrebna presoja skladno s členom 6 ali 7 Direktive 92/43/EGS.

3.22. V odstavku 2 sta navedeni dve vrsti načrtov in programov, ki bodo verjetno znatno vplivali na okolje. Načrt ali program, ki spada v področje uporabe odstavka 2(a), mora izpolnjevati oba navedena pogoja; načrt ali program je moral biti pripravljen za enega ali več sektorjev (kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, itd.), določati pa mora tudi okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov, naštetih v Direktivi PVO. Odločanje o tem, ali projekti iz Priloge II k omenjeni direktivi zahtevajo PVO, ni potrebno. Vse naštetje je nujno, če spadajo v kategorije iz Priloge I ali II k Direktivi PVO.

3.23. Pomen izraza »**določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov**« je odločilnega pomena za razlago direktive, čeprav v besedilu ne najdemo njegove definicije. Izraz bi običajno pomenil, da načrt ali program vsebuje merila ali pogoje, ki usmerjajo organ, ki izda soglasje, pri odločanju o vlogi za soglasje glede projekta. Takšna merila bi lahko postavila omejitve glede vrste dovoljene dejavnosti ali razvoja na danem območju; lahko bi vsebovala pogoje, ki jih mora za izdajo dovoljenja izpolniti vlagatelj; ali pa bi lahko omogočala ohranjanje določenih značilnosti zadevnega območja (kot na primer mešano namembnost zemljišč, ki spodbuja gospodarsko vitalnost območja).

3.24. Izraz »določa okvir za projekte in druge dejavnosti« je uporabljen v Prilogi II s prikazom postavitve takega okvirja (lokacija, značilnosti, velikost ali razmere delovanja projektov ter dodeljevanje sredstev). Prikazi so okvirni in niso izčrpn.

3.25. V Prilogi II je omenjeno, da je lahko eden od načinov »postavitve okvirja« dodelitev sredstev, ob upoštevanju izjem iz člena 3(8). Direktiva ne določa pomena »sredstev«, načeloma pa gre lahko za denarna sredstva ali sredstva v naravi (ali celo človeška).

Splošna dodelitev sredstev pa ne more zadoščati za »postavitev okvirja«, na primer splošna dodelitev za celotno dejavnost (kot je splošna dodelitev sredstev državnemu stanovanjskemu programu). Pri dodelitvi sredstev bi bilo treba določiti natančno opredeljene pogoje za izdajo soglasja (npr. z določitvijo prihodnjega poteka dejavnosti (tako kot zgoraj) ali z omejevanjem vrst morebitnih razpoložljivih rešitev).

- 3.26. Načrti rabe zemljišč ponavadi vsebujejo merila glede tega, katera vrsta razvoja je dovoljena na določenem območju, in predstavljajo značilen primer načrtov, ki določajo okvir prihodnjega soglasja za izvedbo projektov. Eden takih primerov so nizozemski načrti rabe mestnih zemljišč, ki v nekaterih primerih določajo pogoje za to, da mestne oblasti izdajo gradbeno dovoljenje. V vsakem posameznem primeru dejstva in težavnost odločajo o tem, ali merila oziroma pogoji določajo okvir za soglasje: en sam omejitveni faktor je lahko tako pomemben, da ima odločilen vpliv na prihodnja soglasja. Po drugi strani pa številni nepomembni ali nenatančni dejavniki morda sploh ne vplivajo na izdajo soglasja.
- 3.27. Izraz lahko vključuje načrte in programe, ki ob sprejetju sami po sebi dajejo soglasje za projekte, če ti izpolnjujejo v načrtu ali programu določene pogoje. Takšne določbe poznajo v številnih državah članicah. Vključujejo lahko načrte in programe, ki v nekaterih državah določajo pravno zavezujoče pogoje, ki jih morajo izpolnjevati prihodnja soglasja za izvedbo projektov.
- 3.28. Izraz lahko zajema tudi sektorske načrte in programe, ki v širšem pomenu predvidevajo lokacijo nadaljnega razvoja znotraj določenega sektorja. V vsakem primeru bi bilo treba v načrtu ali programu ugotoviti obseg pogojevanja prihodnjih odločitev glede projektov.
- 3.29. Člen 3(2) se izrecno nanaša na »**projekte**«, naštetih v Direktivi PVO. Tam je »projekt« definiran kot:
- izvedba gradbenih ali drugih instalacijskih del ali projektov,
 - drugi posegi v naravno okolje in krajino, vključno s tistimi, ki vključujejo izkoriščanje mineralnih virov.
- 3.30. Izraz »projekt« je treba razlagati na način, ki ustreza njegovi uporabi v Direktivi PVO. Enako velja za uporabo izraza v členu 3(4), če upoštevamo vsebinske in jezikovne podobnosti med obema določbama.
- 3.31. **Prostorsko načrtovanje in načrti za rabo zemljišč** določajo način, na katerega se bodo zemljišča razvijala ali preoblikovala. Različne države članice lahko izraza različno uporabljajo, na splošno pa oba določata način rabe zemljišč, čeprav ima lahko eden od obeh izrazov širši pomen kot drugi.
- 3.32. Člen 3(2)(b) se nanaša na člena 6 in 7 Direktive 92/43/EGS (Habitatna direktiva). Člena zahtevata »ustrezno presojo vsakega načrta ali projekta, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, vendar bi lahko nanj pomembno vplival«. Če je bilo ugotovljeno, da načrt¹² v skladu s členom 6(3) Direktive 92/43 pomembno vpliva na okolje določenega območja ali območij, taka ugotovitev vodi v uporabo Direktive SOP

¹² Poudariti je treba, da člen 6(3) govori o načrtih in projektih in ne o programih.

po tem odstavku. Sporna so območja, ki sodijo med posebna zavarovana območja varstva (POV) v skladu s členom 4 Direktive 79/409 o ohranjanju prosto živečih ptic ter območja, ki so na podlagi člena 4 Direktive 92/43 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst¹³ predlagana za potencialna območja, pomembna za Skupnost. V izogib podvajanju postopkov presoje so v skladu s členom 11(2) mogoče celostne presoje, ki hkrati izpolnjujejo zahteve več aktov evropske zakonodaje. Glede vprašanja izogibanja dvojnim presojam glej odstavke 9.13 ter 9.19 – 9.27.

Člen 3 (3)

Pri načrtih in programih iz odstavka 2, ki določajo rabo majhnih območij na lokalni ravni, ter pri manjših spremembah načrtov in programov iz odstavka 2 je okoljska presoja potrebna le, kadar države članice ugotovijo, da bodo verjetno znatno vplivali na okolje.

- 3.33. Pomen besede »**majhen**« v izrazu »majhna območja na lokalni ravni« mora upoštevati razlike med državami članicami, o čemer bo verjetno treba odločiti v vsakem primeru posebej. Pri presoji o razlagi je treba biti previden. Morda gre pri načrtu ali programu za zazidalni načrt, ki za določeno omejeno območje predvideva podrobnosti o gradnji stavb in na primer določa njihovo višino, širino ali izgled.
- 3.34. Na podobne težave naletimo pri razlagi pomena izraza »**lokalni**«. Besedilo direktive ne vzpostavlja jasne povezave z lokalnimi organi, vendar izraz »raven« pomeni nasprotje z državno ali regionalno ravni. Iz celotnega izraza (»majhna območja na lokalni ravni«) je jasno, da ne bi bilo mogoče izključiti celotnega območja lokalnega organa (razen če bi bilo majhno). V nekaterih državah članicah so lahko območja lokalnih organov zares zelo velika, zato bi lahko izvzetje celega takega območja predstavljalo veliko vrzel na področju uporabe direktive.
- 3.35. Ključno merilo za uporabo direktive pa vendarle ni velikost območja, temveč vprašanje, ali bo načrt ali program znatno vplival na okolje. Načrt ali program, za katerega države članice ugotovijo, da bo verjetno znatno vplival na okolje, mora prestati okoljsko presojo, čeprav določa rabo le majhnega območja na lokalni ravni. Evropsko sodišče je prišlo do podobne ugotovitve v zadevi C-392/96, *Komisija proti Irski*, v kateri je razsodilo, da je država članica s tem, ko je določila mejo zgolj na podlagi velikosti projektov brez »upoštevanja njihovih značilnosti in lokacije«, prekorachila svojo diskrecijsko pravico. Projekti bi lahko zaradi svojih značilnosti in lokacije znatno vplivali na okolje.
- 3.36. Podobno je treba **manjše spremembe** obravnavati v kontekstu načrta ali programa, ki se ga spreminja, ter verjetnosti, da bo imel znatni vpliv na okolje. Splošna definicija »manjših sprememb« najbrž ne bi služila nobenemu namenu. Po definiciji »načrtov in programov« iz člena 2 »vse spremembe« teh načrtov in programov potencialno spadajo v področje uporabe direktive. V členu 3(3) je podrobno navedeno, da je lahko sprememba tako majhna, da najbrž ne bo znatno vplivala na okolje; če pa bo sprememba načrta ali programa lahko imela večje posledice za okolje, je treba izvesti presojo ne glede na obseg spremembe. Treba je poudariti, da direktiva za vse spremembe ne zahteva nove

¹³ Glej dokument z naslovom »Upravljanje z območji Natura 2000: določbe člena 6 Habitatne direktive 92/43/EGS«.

presoje učinkov, saj ni treba sprožiti novih postopkov, če ne obstaja verjetnost, da bodo spremembe znatno vplivale na okolje.

Člen 3 (4)

Države članice ugotovijo, ali je verjetno, da bodo načrti in programi, ki določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov in ki niso načrti in programi iz odstavka 2, znatno vplivali na okolje.

3.37. Člen 3(4) širi področje uporabe direktive. Za razliko od člena 3(2) ne predvideva, da bodo določeni načrti in programi samoumevno znatno vplivali na okolje. Namesto tega od držav članic zahteva, da pridejo do določene ugotovitve. Nanaša se na vse načrte in programe, ki določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov, a niso predmet člena 3(2). Ti zajemajo projekte v sektorjih, ki niso predmet člena 3(2), pa tudi projekte v teh sektorjih, ki niso naštetih v Prilogah k Direktivi PVO. Definicija »projekta« iz Direktive PVO bi tako kot v odstavku 2 veljala tudi v tem odstavku. Pomen izraza »**določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov**« je bil pojasnjen v zgornji razlagi člena 3(2).

Člen 3(5)

Države članice s preučevanjem vsakega primera posebej, z določanjem vrst načrtov in programov ali s kombinacijo obeh načinov ugotovijo, ali je verjetno, da bodo načrti ali programi iz odstavkov 3 in 4 znatno vplivali na okolje. Zato države članice v vseh primerih upoštevajo ustrezna merila iz Priloge II za zagotovitev, da so načrti in programi z verjetnimi znatnimi vplivi na okolje zajeti s to direktivo.

3.38. V skladu z zgornjo navedbo člen 3 v odstavkih (3) in (4) določa okoliščine, v katerih morajo države članice ugotoviti, ali je verjetno, da bo načrt ali program znatno vplival na okolje. Člen 3(5) predpisuje, kako naj zadostijo tej splošni zahtevi, medtem ko so v Prilogi II določena merila, na podlagi katerih naj bo sprejeta odločitev (tako imenovana »pomenska merila«).

3.39. Obstajata dve vrsti načrtov in programov iz odstavkov 3 in 4: (i) posebni primeri načrtov in programov, ki spadajo pod odstavek 2; in (ii) načrti in programi, ki ne spadajo v odstavek 2, in določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov.

3.40. Direktiva 2001/42/ES na podlagi modela, ki ga določa Direktiva PVO, predvideva tri pristope (ali »mehanizme pregleda«) za sprejem odločitve: preučitev posamičnih primerov, podrobno opredelitev vrst načrtov in programov ali kombinacijo obeh pristopov.

3.41. **Preučitev posamičnih primerov** pomeni, da je treba pregledati vsak posamezni načrt ali program in ugotoviti, ali obstaja verjetnost, da bo znatno vplival na okolje. Prednost omenjenega pristopa je v tem, da je mogoče do največje možne mere upoštevati posamezne situacije in značilnosti vsakega načrta ali programa, kar pa predstavlja določeno dodatno administrativno breme.

3.42. S **podrobno opredelitvijo vrst načrtov in programov** direktiva predvideva, da bodo načrti in programi iste vrste predmet splošne ugotovitve o tem, ali je verjetno, da bodo

znatno vplivali na okolje. Prednost takega pristopa je v pravni in administrativni določnosti, saj je že od vsega začetka jasno, da bo potrebna okoljska presoja.

- 3.43. Jasno je, da pooblastilo iz člena 3(5) glede podrobne opredelitve načrtov in programov ne pomeni, da je mogoče izvzeti celo vrsto načrtov in programov, razen v primeru, ko je verjetno, da vsi ti načrti in programi gledano v celoti, ne bodo znatno vplivali na okolje (glej zadevo C-72/95, *Kraaijeveld*). Izjemo je treba do mere, do katere predstavlja odstopanje od direktive, razlagati ozko (glej pripombo iz 65. točke zadeve C-435/97, *Autonome Provinz Bozen*). V praksi v mnogih primerih izvzetja iz okoljske presoje ni mogoče upravičiti. Zelo verjetno je, da na začetku nimamo na voljo dovolj podatkov o načrtu ali programu, da bi lahko bili prepričani, da noben načrt ali program iz predlaganega paketa ne bo znatno vplival na okolje. Treba se je tudi izogniti sprejemanju vnaprejšnjih odločitev o uporabi direktive za bodoče načrte ali programe, ki morda ne bodo imeli vseh značilnosti zadevne vrste načrtov in programov. Spremembe zakonodaje lahko na primer privedejo do novih načrtov ali programov, ki bi jih bilo treba preučiti in ugotoviti, ali direktiva za njih velja.
- 3.44. V nekaterih primerih je mogoča kombinacija obeh pristopov (preučitev posamičnih primerov in podrobna opredelitev vrst načrtov in programov). To pomeni, da bi najprej določili vrsto načrtov ali programov, za katere v določenih okoliščinah ni verjetno, da bodo znatno vplivali na okolje, če pa pride do drugačnih okoliščin, je treba preučiti vsak primer posebej.
- 3.45. Člen 3(5) direktive posebej določa, da morajo države članice pri odločanju o tem, ali obstaja verjetnost, da bodo načrti in programi znatno vplivali na okolje, upoštevati ustrezna merila iz Priloge II. Besedilo direktive predvideva, da je treba najprej preučiti vsa merila iz Priloge II, nato pa lahko uporabimo ustrezna merila. Pri uporabi ustreznih meril za načrt ali program nam lahko pomaga strokovna presoja, na podlagi katere sprejmemo odločitev o verjetnem pomenu vplivov za okolje.
- 3.46. Pri pripravi mehanizmov spremljanja in nadzora stanja je treba upoštevati različne vidike. Merila iz Priloge II so razdeljena v dve skupini: značilnosti načrtov in programov ter vplivi na okolje in območje, ki bo verjetno prizadeto. Primeri dvomov v potrebnost okoljske presoje pogosto odražajo negotovost glede vplivov načrta ali programa na okolje. Dvome lahko odpravijo ustrezni strokovnjaki, ki preučijo načrt ali program, v nasprotnem primeru pa se priporoča izvedba okoljske presoje. Čeprav se člen 3(5) izrecno ne nanaša na Prilogo II, pa je morda dobro upoštevati tam navedene okoljske dejavnike.
- 3.47. Ko pri podrobni opredelitvi vrst načrtov in programov odločamo o uporabi meril iz Priloge II (»pomenska merila«), moramo biti previdni. Načeloma bi se lahko odločili na podlagi predpisanih meril kakovosti ali mejnih vrednosti, ki temeljijo na ustreznih pomenskih merilih. Priporočljivo se je izogniti pregledom, ki temeljijo zgolj na obsegu ali določeni finančni vrednosti projektov oziroma na fizičnem območju, ki ga načrt ali program zajema, saj to morda ni v skladu z direktivo.

Priloga II: Merila za določanje verjetne pomembnosti vplivov

- 3.48. Seznam iz Priloge II vsebuje merila glede značilnosti načrta ali programa (odstavek 1) ter značilnosti vplivov in območij, ki bodo verjetno prizadeta (odstavek 2). Merila niso

razvrščena glede na pomembnost. Njihov pomen se bo razlikoval od primera do primera. Na splošno lahko zaključimo, da večja kot je verjetnost, da bodo merila izpolnjena, bolj verjetno je, da bodo vplivi na okolje znatni. V nekaterih primerih pa so lahko vplivi, povezani z enim samim merilom, tako pomembni, da je potrebna SOP. V takih primerih je mogoče postopek pregleda ustrezno skrajšati, a je ponavadi potrebna bolj celovita preučitev.

3.49. Merila iz Priloge II ne predstavljajo izčrpnega seznama, direktiva pa državam članicam ne preprečuje, da predpišejo dodatna merila, ki jih je treba upoštevati.

3.50. Skozi celotno besedilo direktive je okoljska presoja povezana z verjetnostjo znatnih vplivov na okolje. Napoved verjetnosti znatnih vplivov na okolje je zapletena, zlasti v kontekstu relativno splošnih načrtov in programov ali tistih na visoki ravni, kjer je ob sprejemanju načrta ali programa težko predvideti posledice njihove izvedbe. Uporaba besede »verjetno« pomeni, da je treba upoštevati tiste vplive na okolje, ki jih lahko pričakujemo z utemeljeno stopnjo verjetnosti.

Stopnja, do katere načrt ali program določa okvir za projekte in druge dejavnosti glede na kraj, naravo, velikost in pogoje delovanja ali z dodelitvijo sredstev

3.51. Čim bolj natančen okvir je določen v načrtu ali programu, tem bolj je verjetno, da bo potrebna presoja v skladu z direktivo. Tako lahko načrti ali programi, ki na primer določajo ne le območje za pozidavo s hišami ali komercialnimi dejavnostmi, temveč tudi njihovo naravo, velikost in (po potrebi) pogoje delovanja, postavljajo projektom bolj natančen okvir od načrtov ali programov, ki določajo cilje brez podrobne navedbe okvira, v katerem morajo biti izvedeni. Pravno zavezujoči načrti ali programi lahko določajo strožji okvir od nezavezujočih načrtov ali programov. Načrti ali programi, katerih glavni namen je določitev okvira projektom, lahko prav tako določijo močnejši okvir od načrtov ali programov z več nameni.

Stopnja, do katere načrt ali program vpliva na druge načrte in programe, vključno s tistimi, ki so del hierarhije

3.52. Če ima načrt ali program močan vpliv na drug načrt ali program, so lahko vplivi na okolje obsežnejši (ali globlji) kot v nasprotnem primeru. Načrte in programe lahko sistematično razdelimo v dve kategoriji, »horizontalne« (načrte in programe, ki spadajo na isti nivo oziroma imajo enak ali podoben status) ter »vertikalne« (načrte in programe, ki so del hierarhije). V hierarhiji lahko načrti in programi z višjega, splošnega nivoja vplivajo na tiste z nižjega, bolj podrobnega nivoja. Na primer možno je, da morajo načrti in programi z nižjega nivoja izrecno upoštevati vsebino ali cilje načrta ali programa z višjega nivoja ali pa morajo izkazati svoje prispevanje k ciljem, določenim za načrt na višjem nivoju. Seveda je jasno, da so stvari v praksi manj preproste; zlasti v nekaterih sistemih lahko načrt ali program z nižjega nivoja včasih (npr. če je novejši) vpliva na tistega z višjega nivoja. Zavezujoči načrti ali programi, ki se bodo izvajali izključno s pomočjo drugih načrtov ali programov, bodo verjetno imeli močan vpliv. V nekaterih sistemih lahko igra odločilno vlogo pravni vidik načrta ali programa – ali je ta zavezujoč ali ne. Pri načrtih ali programih, ki so edini v sektorju in ne pripadajo hierarhiji, je verjetnost vpliva na druge načrte ali programe manjša. Vendar ne smemo delati vnaprejšnjih zaključkov, zato je treba za vsak primer posebej temeljito preučiti povezavo med različnimi načrti in programi.

Pomembnost načrta ali programa za vključevanje okoljskih vidikov zlasti zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja

3.53. V tem kontekstu je treba odgovoriti na vprašanje, do kakšne mere lahko predvideni načrt ali program prispeva k manjši škodi za okolje. Načrt ali program z večjim obsegom vplivov na okolje bo resen kandidat za presojo, medtem ko to morda ne velja za tistega z neznatnimi ekološkimi posledicami. Zaželen cilj je na primer vključevanje okolja v izobraževalni načrt. Ni verjetno, da se bo načrt nanašal na vsebino kurikuluma (čeprav določa okvir za projekte), vendar pa so lahko načrti glede gradnje šol dobri kandidati za okoljsko presojo, saj obstaja velika verjetnost, da bodo vplivali na prometne tokove in morda tudi na poselitev.

3.54. Poleg tega lahko presoja pomaga pri iskanju načinov za izboljšanje okoljskih rezultatov načrta ali programa oziroma njegovega prispevka k trajnostnemu razvoju brez dodatnih stroškov; z zmanjševanjem stroškov okoljskih zaščitnih ukrepov, a ob omogočanju doseganja ciljev; ali z izbiro med obema možnostma.

Okoljski problemi, ki se nanašajo na načrt ali program

3.55. Povezava med problemi ter načrti in programi ni definirana in se jo lahko razlaga na več načinov. Vključuje primere, ko načrti ali programi bodisi povzročijo ali poslabšajo okoljske probleme, so omejeni ali drugače prizadeti zaradi njih, ali ko prispevajo k njihovem reševanju, zmanjševanju ali izogibanju. V vsakem primeru bo treba ugotoviti naravo in resnost okoljskih problemov, povezanih z načrtom ali programom.

Pomembnost načrta ali programa za izvajanje okoljske zakonodaje Skupnosti (npr. načrti in programi, povezani z ravnanjem z odpadki ali varstvom voda)

3.56. Direktiva za to merilo uporablja dokaj nevtralno besedo (»pomembnost«). Tukaj je treba upoštevati tako pozitivne kot negativne vplive na izvajanje zakonodaje Skupnosti. Pomembno je zagotoviti spoštovanje celotne okoljske zakonodaje Skupnosti.

verjetnost, trajanje, pogostnost in popravljivost vplivov,

kumulativne značilnosti vplivov,

čezmejne značilnosti vplivov,

tveganje za zdravje ljudi ali za okolje (npr. zaradi nesreč),

velikost in prostorski obseg vplivov (območje in število ljudi, ki bi lahko bili prizadeti),

pomen in ranljivost območij, ki bi lahko bila prizadeta zaradi:

- *posebnih naravnih značilnosti ali kulturne dediščine,*
- *preseženih okoljskih standardov kakovosti ali mejnih vrednosti,*
- *intenzivne rabe prostora,*

vplivi na območja ali krajine s priznanim varstvenim statusom na nacionalni ravni, na ravni Skupnosti ali na mednarodni ravni.

3.57. Obstaja precej negotovosti, pomanjkljivi ali manjkajoči podatki ter neustrezno poznavanje pa lahko otežijo ugotavljanje verjetnosti znatnih vplivov. Kljub temu se predvideva, da je vedno mogoče narediti grobo oceno vplivov.

- 3.58. Narava in značilnosti verjetnih vplivov bodo vplivale na njihov pomen v kontekstu, v katerem jih preučujemo. Tako je na primer pomembno ugotoviti, ali bo verjetnost ali pogostost vplivov zelo nizka (slučajni vzrok) ali pa se bodo vplivi stalno pojavljali. Bolj kot bodo vplivi zapleteni (npr. zaradi sinergij in kopičenja), bolj kot bodo razširjeni ali resni, bolj verjetno je, da jih bo treba šteti za »znatne«.
- 3.59. Enako pomemben dejavnik, ki ga je treba upoštevati, je območje, ki bi lahko bilo prizadeto z načrtom ali programom in posledično z njegovimi vplivi. Poudariti je treba, da se ne moremo posvetiti samo območjem, za katera je določen poseben status zaščite, kot to zahteva direktiva. Poseben pomen in ranljivost območja, ki bi lahko bilo prizadeto, povečuje verjetnost, da bo na njem prišlo po znatnih vplivov.
- 3.60. O tem je razpravljalo Evropsko sodišče v zadevi C-392/96, *Komisija proti Irski* (omenjena zgoraj). Tam je sodišče ugotovilo: »Celo projekt majhnega obsega lahko znatno vpliva na okolje, če se nahaja na lokaciji, kjer so okoljski dejavniki iz člena 3 Direktive PVO, kot so živalstvo in rastlinstvo, tla, voda, podnebje ali kulturna dediščina, občutljivi na vsako najmanjšo spremembo. Prav tako obstaja verjetnost, da bo imel projekt znatne posledice za okolje, če zaradi njegove narave obstaja tveganje, da bo povzročil večjo ali nepopravljivo spremembo naštetih okoljskih dejavnikov, ne glede na njegov obseg.«
- 3.61. Uporaba meril za ugotavljanje morebitnih okoljskih vplivov zahteva celovit in sistematičen pristop. Ta pa bo mogoč, če bodo pomembni tudi nekateri elementi iz Priloge I. Pri ugotavljanju verjetnih večjih vplivov na okolje je treba upoštevati »prejemnike« teh vplivov (glej seznam iz Priloge I (f), npr. *biotsko raznovrstnost, prebivalstvo, zdravje ljudi, živalstvo, rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebne dejavnike, materialne dobrine, kulturno dediščino skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino, krajino ter medsebojna razmerja teh dejavnikov*). Upoštevati je treba tudi značilnosti iz opombe k Prilogi I (f) (npr. *ali so vplivi sekundarni, kumulativni, sinergijski, kratko-, srednje- in dolgoročni, trajni in začasni, pozitivni in negativni*). Uporaba Priloge I skupaj s Prilogo II na tak način omogoča multidisciplinarno obravnavo kombiniranih vplivov.

Člen 3(8)

Ta direktiva ne velja za naslednje načrte in programe:

- *načrti in programi, ki so namenjeni izključno obrambi države ali civilni zaščiti,*
- *finančni ali proračunski načrti in programi.*

- 3.62. Izvzetje načrtov in programov, »**ki so namenjeni izključno**« obrambi države ali civilni zaščiti, predstavlja strožji preskus kot Direktiva PVO (ki se ne nanaša na »projekte, namenjene obrambi države«). To na primer pomeni, da regionalni načrt rabe zemljišč, ki na določenem delu območja predvideva projekt, namenjen obrambi države, zahteva okoljsko presojo (če so izpolnjena druga merila iz direktive), saj uporaba za obrambo države ne predstavlja njegovega edinega namena. Pri uporabi te izjeme je treba upoštevati namen načrta ali programa, ne pa njegovih vplivov. Vojaška baza, ki je namenjena zgolj obrambi države, ima lahko dodatni vpliv, in sicer večje možnosti zaposlitve lokalnega prebivalstva. Še vedno bi spadala med izjeme. **Civilna zaščita** lahko vključuje dogodke, ki jih povzroči narava ali človek (npr. potrese in teroristična

dejanja). Nikjer ni navedeno, kdaj je treba takšne načrte ali programe pripraviti, a njihov edini namen mora biti služenje obrambi države ali civilni zaščiti. V skladu s sodno prakso Evropskega sodišča je treba izjemo razlagati ozko. Tako je načrt, ki določa ukrepanje v primeru plazov, izvzet iz uporabe direktive, medtem ko pri načrtu, ki določa ukrepe za preprečevanje plazov (morda z zagotavljanjem infrastrukture), temu ni tako, saj je namenjen preprečevanju nesreč in ne ravnanju v primeru nesreč.

3.63. Proračunski načrti in programi vključujejo letne proračune organov na državni, regionalni ali lokalni ravni. Finančni načrti in programi lahko zajemajo načrte in programe, ki določajo način financiranja projekta ali dejavnosti oziroma dodelitev dotacij in subvencij.

Člen 13(3)

Obveznost iz člena 4(1) se nanaša na načrte in programe, za katere je bil prvi uradni pripravljalni akt pripravljen po datumu iz odstavka 1. Za načrte in programe, za katere je bil prvi uradni pripravljalni akt pripravljen pred tem datumom in ki se sprejmejo ali vložijo v zakonodajni postopek več kakor 24 mesecev pozneje, velja obveznost iz člena 4(1), razen če države članice od primera do primera odločijo, da to ni izvedljivo, in o svoji odločitvi obvestijo javnost.

3.64. Obveznost iz člena 4(1) vključuje vse faze »okoljske presoje«, kot so določene v členu 2 (npr. okoljsko poročilo, posvetovanja, itd.). Predvideva torej proces priprave načrta ali programa v luči vse večjega razumevanja njegovih vplivov na okolje.

3.65. Izraz »uradni« nujno ne pomeni, da mora biti akt pripravljen na podlagi nacionalne zakonodaje; prav tako nujno ne prinaša pravnih posledic za nacionalno zakonodajo. V vsakem primeru je treba presoditi ob upoštevanju dejavnikov, kot so narava zadevnega akta, narava predhodnih korakov in navidezni cilj prehodne določbe, torej doseganje pravne varnosti in dobrega upravljanja.

3.66. Namen drugega stavka člena 13(3) je zagotoviti, da bo okoljska presoja na podlagi direktive običajno izvedena za načrte in programe, za katere je bil prvi uradni pripravljalni akt pripravljen pred 21. julijem 2004, ki pa ne bodo sprejeti pred 21. julijem 2006. To pomeni, da bi bilo pred julijem 2004 pri načrtu narejeno zelo malo ali le tisto, kar je potrebno za smiselno presojo. Pri načrtu, za katerega je bil prvi pripravljalni akt pripravljen pred julijem 2004, ne bi bilo mogoče izvesti okoljske presoje, saj bi takrat bil že v zelo napredni fazi. Bistvo te določbe ni v tem, koliko časa pred julijem 2004 se je načrt ali program začel, temveč ali je proces priprave zadevnih načrtov ali programov na stopnji, ko je še smiselno izvesti okoljsko presojo.

4. SPLOŠNE OBVEZNOSTI

4.1. Člen 4 določa tri vidike: časovni okvir okoljske presoje, postopke za zagotavljanje skladnosti in izogibanje podvajanja, kadar so načrti in programi del hierarhije.

Člen 4(1)

Okoljska presoja iz člena 3 se izvede med pripravo načrta ali programa in preden se ta sprejme ali vloži v zakonodajni postopek.

4.2. V skladu z dobro prakso naj bi okoljska presoja načrtov in programov vplivala na način njihove priprave. Dokler je načrt ali program še relativno odprt, je lažje izločiti elemente, ki bodo verjetno imeli nezaželene posledice za okolje, kot po tem, ko je bil načrt ali program zaključen. Tedaj je okoljska presoja informativne narave, vendar najbrž ne bo imela večjega vpliva. Člen 4(1) jasno določa obveznost organov, da izvedejo presojo v fazi priprave načrta ali programa.

Člen 4(2) in (3)

(2) Določila te direktive se prenesejo bodisi v obstoječe postopke za sprejemanje načrtov in programov v državah članicah bodisi v postopke, vpeljane za uskladitev s to direktivo.

(3) Kadar so načrti in programi del hierarhije prostorskih aktov, države članice v preprečitev podvajanja presoje upoštevajo dejstvo, da se bo presoja skladno s to direktivo izvedla na različnih ravneh te hierarhije. Države članice med drugim za preprečitev podvajanja presoje uporabljajo člen 5(2) in (3).

4.3. Direktiva v členu 4(2) določa, da se postopki izvedbe okoljske presoje prenesejo bodisi v obstoječe postopke za sprejemanje načrtov in programov bodisi v ločene postopke.

4.4. Če so postopki za izvedbo presoje vključeni v obstoječe postopke za sprejemanje načrtov in programov, lahko postopek SOP vpliva na pripravo osnutka načrta ali programa. V tem primeru je treba postopke za pripravo osnutka načrta ali programa uskladiti z zahtevami direktive. Sprememba, ki bo potrebna, bo odvisna od obstoječih postopkov, vključuje pa lahko na primer prilagoditev ali vključitev javnosti, ki mora biti opredeljena na podlagi člena 6(4), in organov, ki morajo biti določeni na podlagi člena 6(3), da bi različne faze postopka presoje pravilno vključili v pripravo načrta ali programa.

4.5. V nekaterih primerih lahko obstaja več načrtov ali programov, ki se nanašajo na isto obsežno področje, vendar gre za različna geografska območja ali pa se razlikujejo v stopnji podrobnosti. Tako lahko na primer načrt rabe zemljišč določa vizijo razvoja za celotno regijo; obstaja lahko vrsta podrobnejših načrtov rabe zemljišč za posamezne sestavne dele regije, ki podrobneje določajo predvideni razvoj teh območij; tudi na mestni ravni nato obstaja več podrobnejših načrtov, ki izčrpno določajo okvir razvoja območja. Člen 4(3) v povezavi s členom 5(2) in (3) želi zagotoviti, da se presoje v takih primerih ne bi podvajale.

4.6. Če je bila izvedena presoja nekaterih vidikov načrta ali programa v eni fazi načrtovanja, presoja načrta ali programa v poznejši fazi pa uporabi ugotovitve prejšnje presoje, morajo biti te ugotovitve ažurne in točne, da bi jih lahko uporabili v novi presoji. Prav

tako jih bo treba postaviti v kontekst nove presoje. Če teh pogojev ni mogoče izpolniti, bo treba za kasnejši načrt ali program izvesti novo ali dopolnjeno presojo, čeprav se ta nanaša na temo, ki je že bila predmet prejšnjega načrta ali programa.

- 4.7. Jasno je, da bo odločitev o ponovni uporabi gradiva iz ene presoje pri pripravi druge presoje odvisna od strukture procesa načrtovanja, vsebine načrta ali programa ter od primernosti podatkov iz okoljskega poročila, odločitev pa bo treba sprejeti za vsak primer posebej. Zagotoviti bo treba, da ni prišlo do sprememb izčrpane presoje vsakega posameznega elementa procesa načrtovanja ter da je prejšnja presoja, ki jo uporabimo v kasnejši fazi, postavljena v kontekst nove presoje in na enak način upoštevana. Pri pripravi pravega poročila je treba zbrati ustrezne podatke: za razumevanje vplivov predloga na okolje ni treba zbrati gore papirjev. Glede na primer je morda dovolj povzeti prejšnje gradivo, se nanj sklicevati ali ga ponoviti. Ni pa nobene potrebe po ponavljanju velike količine podatkov v novem kontekstu, kjer to ni primerno.

5. OKOLJSKO POROČILO

- 5.1. Okoljsko poročilo predstavlja jedro okoljske presoje, ki jo predpisuje direktiva. Predstavlja tudi temelj za spremljanje večjih vplivov izvajanja načrta ali programa na okolje.
- 5.2. Okoljsko poročilo je pomembno orodje vključevanja okoljskih vidikov v proces priprave in sprejemanja načrtov in programov, saj zagotavlja, da bodo v samem procesu ugotovljeni, opisani in ocenjeni njihovi morebitni znatni vplivi na okolje. Priprava okoljskega poročila ter vključitev okoljskih vidikov v pripravo načrtov in programov predstavljata proces, ki se ponavlja in ki bi moral prispevati k bolj trajnostnim rešitvam pri sprejemanju odločitev.
- 5.3. Določbe glede okoljskega poročila so vsebovane predvsem v členu 2 (opredelitev pojmov), členu 5 (okoljsko poročilo) in Prilogi I. Poleg tega mora biti okoljsko poročilo predmet posvetovanj, kot to določata člena 6 in 7; upoštevati ga je treba pri pripravi načrta ali programa (člen 8), ko pa se načrt ali program sprejme, morajo biti na voljo podatki o vsem naštetem (člen 9); prav tako mora biti dovolj kakovostno, če želi zadostiti zahtevam direktive (člen 12).

Člen 2(c)

V tej direktivi:

..

(c) „okoljsko poročilo“ pomeni del dokumentacije načrta ali programa, ki vsebuje informacije, zahtevane v členu 5 in Prilogi I.

- 5.4. Člen 2(c) opredeljuje okoljsko poročilo kot del dokumentacije načrta ali programa s točno določeno vsebino. To pomeni, da bo imelo okoljsko poročilo obliko povezanega besedila ali besedil. Čeprav tega direktiva ne zahteva, lahko pomaga, če poročilo v največji možni meri oblikujemo po točkah iz Priloge I. Direktiva ne predpisuje, ali mora biti poročilo del samega načrta ali programa ali pa gre lahko za ločen dokument. Če ga vključimo v načrt ali program, mora biti poseben del načrta ali programa, treba ga je takoj najti in zagotoviti javnosti in organom. V vsakem primeru pa mora vedno obstajati poljuden povzetek podatkov, zagotovljenih na podlagi točk iz Priloge I.
- 5.5. V številnih primerih je lahko okoljsko poročilo del širše presoje načrta ali programa. Lahko je na primer del dokumenta o trajnostni presoji, ki zajema tudi družbene in gospodarske vplive, ali pa je lahko trajnostna presoja vključena v načrt ali program. Oba modela sta sprejemljiva in ustrezata direktivi, če le v celoti izpolnjujeta njene zahteve.

Člen 5(1)

Kadar je na podlagi člena 3(1) zahtevana okoljska presoja, se pripravi okoljsko poročilo, v katerem so opredeljeni, opisani in ovrednoteni verjetni znatni vplivi izvajanja načrta ali programa na okolje in primerne druge možnosti, ki upoštevajo cilje in območje uporabe načrta ali programa. Informacije, ki jih je treba predložiti v ta namen, so določene v Prilogi I.

- 5.6. Člen 5(1) določa osnovne zahteve glede okoljskega poročila. Naloge poročila so opredeliti, opisati in ovrednotiti verjetne znatne vplive izvajanja načrta ali programa na

okolje in primerne druge možnosti. V Prilogi I je podrobneje določeno, katere informacije je treba predložiti glede teh vplivov. Preučevanje drugih možnosti je pomemben element presoje, direktiva pa za njih zahteva bolj izčrpno presojo kot Direktiva PVO. O drugih možnostih govorijo točke 5.11. – 5.14.

- 5.7. Okoljska presoja iz člena 4(1) se izvede med pripravo načrta ali programa in preden se ta sprejme ali vloži v zakonodajni postopek. Priprava poročila naj bi se začela čim prej, najbolje hkrati s pripravo načrta ali programa. Poročilo bi moralo biti končano v trenutku, ko so z njim seznanjeni organi in javnost v skladu s členom 6(1).
- 5.8. V členu 5(1) ni izrecno navedeno, kdo je zadolžen za pripravo okoljskega poročila, v mnogih primerih pa je to organ oziroma fizična ali pravna oseba, ki je odgovorna za pripravo načrta ali programa.
- 5.9. Pomen izraza izvedba načrta ali programa ni mogoče nedvoumno opredeliti. To je v veliki meri odvisno od značilnosti načrta ali programa. Pri načrtih ali programih, ki spadajo v področje uporabe direktive zaradi pogoja iz člena 3(2)(a) (določajo okvir za projekte v različnih sektorjih) in člena 3(4) (drugi načrti in programi, ki določajo okvir za projekte), bi lahko izvedba med drugim pomenila izvedbo projektov, ki ustrezajo takemu okviru. Ker pa lahko obstaja več načinov izpolnjevanja zahtev takega okvira, ne moremo izvedbe načrta ali programa na splošno omejiti na izvedbo določenih posamičnih projektov. V vsakem primeru lahko načrt ali program vključuje elemente, ki niso povezani s projektom, a so pomembni za njegov uspeh. Učinki teh vidikov izvedbe morajo prav tako biti sestavni del presoje. Pri načrtih in programih, ki spadajo v področje uporabe direktive zaradi pogoja iz člena 3(2)(b) (potrebujemo presojo v skladu s členom 6 ali 7 Direktive 92/43/EGS), je izvedbo mogoče videti v luči člena 6(3) Habitatne direktive, ki določa presojo posledic za kraj v pogledu ciljev ohranitve kraja (glej tudi točko 3.32 zgoraj).
- 5.10. Izvedba načrta ali programa je lahko povezana s celo vrsto elementov in določb, poudariti pa je treba, da se mora presoja osredotočiti na tisti del izvedbe, za katero je verjetno, da bo znatno vplivala na okolje. Preučiti je treba vse faze izvedbe, ki pa lahko imajo združene znatne vplive na okolje. V presoji se ni treba ukvarjati s vprašanjem, ali bo prišlo do dejanske izvedbe različnih delov načrta ali programa.

Druge možnosti

- 5.11. Obveznost opredelitve, opisa in ovrednotenja primernih možnosti je treba brati v kontekstu cilja direktive, in sicer zagotovitve, da se med pripravo in pred njihovim sprejetjem upošteva vplive izvedbe načrtov in programov.
- 5.12. Ko direktiva zahteva opredelitev, opis in ovrednotenje vplivov primernih drugih možnosti, ne razlikuje med zahtevami za presojo osnutka načrta ali programa ter presojo drugih primernih možnosti¹⁴. Bistveno je, da so verjetni znatni vplivi načrta ali programa ter drugih možnosti na okolje opredeljeni, opisani in ovrednoteni na primerljiv način. Zahteve iz člena 5(2) glede področja uporabe in stopnje podrobnosti informacij v poročilu veljajo tudi za presojo drugih možnosti. Ključnega pomena je, da dobi organ ali parlament, pooblaščen za sprejetje načrta ali programa, kakor tudi organi in javnost, ki so

¹⁴ Primerjaj s členom 5(3) in Prilogo IV Direktive PVO, ki od nosilca projekta zahtevata, da pripravi prikaz glavnih drugih možnosti in navede glavne razloge za izbiro, upoštevajoč vplive na okolje.

podali svoje mnenje, natančno sliko o primernih drugih možnostih in so seznanjeni z razlogi, zaradi katerih te možnosti niso bile izbrane. Informacije iz Priloge I je treba zagotoviti tudi za izbrane druge možnosti. Te na primer vključujejo informacije iz Priloge I (b) o verjetnem razvoju stanja okolja, če druga možnost ne bi bila izvedena. V primerih, ko gre za druga območja ali vidike, bi bil razvoj lahko drugačen od razvoja, povezanega z načrtom ali programom.

5.13. V besedilu direktive ni določeno, kaj pomeni primerna druga možnost načrta ali programa. Pri odločanju o morebitnih drugih možnostih je treba najprej upoštevati cilje in območje uporabe načrta ali programa. Besedilo ne navaja, ali so mišljeni alternativni načrti oziroma programi, ali pa gre za različne druge možnosti znotraj načrta ali programa. V praksi bomo ponavadi preučili različne druge možnosti znotraj načrta (npr. različne načine odlaganja odpadkov v okviru načrta za ravnanje z odpadki ali različne vrste razvoja območja v okviru načrta rabe zemljišč). Druga možnost lahko tako pomeni drugačen način za izpolnitev ciljev načrta ali programa. Pri načrtih rabe zemljišč ter načrtovanju mest in podeželja je očitno, da druge možnosti predstavljajo drugačni načini rabe območij, namenjenih različnim dejavnostim ali namenom, ter alternativna območja za take dejavnosti. Pri dolgoročnih načrtih ali programih, zlasti tistih, ki se nanašajo na zelo oddaljeno prihodnost, je razvoj drugačnih scenarijev način raziskovanja drugih možnosti in njihovih vplivov. Razvojne načrte za območje stockholmskega okrožja se na primer že dolgo pripravlja po takšnem scenariju.

5.14. Izbrane druge možnosti morajo biti dejansko izvedljive. Eden od razlogov za preučevanje drugih možnosti je najti način za zmanjšanje ali izognitev znatnim škodljivim vplivom predlaganega načrta ali programa na okolje. Čeprav direktiva tega ne zahteva, bi bilo idealno, če bi bil na koncu izbran tisti osnutek načrta ali programa, ki največ prispeva k ciljem iz člena 1. Namerna izbira takih drugih možnosti za presojo, ki bi prinesle precej več škodljivih vplivov za okolje, zgolj zaradi promocije osnutka načrta ali programa, ne bi bila primerna za izpolnitev namena tega odstavka. Druge možnosti so lahko pristne le takrat, ko spadajo v pristojnost zadevnega organa. Priloga I (h) zahteva oris razlogov za izbiro obravnavanih drugih možnosti.

Člen 5(2) in 5(3)

2. V okoljskem poročilu, pripravljenem na podlagi odstavka 1, se navedejo informacije, ki jih je smiselno zahtevati glede na trenutno znanje in metode presoje, glede na vsebino in natančnost načrta ali programa ter glede na to, na kateri stopnji odločanja je načrt ali program in koliko je nekatere zadeve primerneje presojati na različnih ravneh tega procesa, da se prepreči podvajanje presoje.

3. Za zagotavljanje informacij iz Priloge I se lahko uporabijo ustrezne razpoložljive informacije o okoljskih vplivih načrtov in programov, ki so bile pridobljene na drugih ravneh odločanja ali na podlagi druge zakonodaje Skupnosti.

5.15. Izhodišče za razlago obeh odstavkov predstavlja zahteva po zagotavljanju informacij o verjetnih znatnih vplivih izvajanja načrta ali programa na okolje. Te informacije je treba zagotoviti, če bi bile upravičeno zahtevane na podlagi dejavnikov iz odstavka 2.

5.16. Sklicevanje na »vsebino in natančnost načrta ali programa« pomeni, da za splošni načrt ali program v okoljskem poročilu morda ne bodo potrebne zelo podrobne informacije in analiza (na primer za načrt ali program z vrha hierarhije, kjer so splošni načrti, vse do

posebnih načrtov pri dnu hierarhije); več podrobnosti bi pričakovali pri načrtu ali programu, ki je sam po sebi bolj podroben. Okoljskemu poročilu za nacionalni načrt tako denimo ni treba presojati vplivov načrta na vsako reko v državi; od okoljskega poročila, ki je podlaga za mestni načrt, pa se vsekakor pričakuje, da bo upoštevalo vplive na reke ali druge vode v mestu ali njegovi bližini.

5.17. Člen 5(3) poudarja zaželeno racionalnost pri zbiranju in pripravi informacij; določa, da lahko pri pripravi okoljskega poročila uporabimo ustrezne informacije (ki lahko vključujejo tako analize kot podatke), ki so že na voljo v drugih virih. To pride še posebej v poštev, če so načrti in programi del hierarhije in za take primere se člen 4(3) sklicuje na uporabo člena 5(2) in 5(3), zlasti zaradi preprečevanja podvajanja presoj. To vprašanje je obravnavano v odstavkih 4.5 – 4.7. Podobno je mogoče uporabiti informacije, pridobljene v drugih postopkih sprejemanja odločitev, kot so načrti ali programi v drugih sektorjih, ali pri izvajanju druge zakonodaje Skupnosti, kot je okvirna direktiva o vodah (2000/60/ES).

Člen 5(4)

Pri odločanju o obsegu in natančnosti informacij, ki morajo biti vključene v okoljsko poročilo, se je treba posvetovati z organi iz člena 6(3).

5.18. Z ustreznimi okoljskimi organi, omenjenimi v členu 6(3), se je treba pri sprejemanju odločitev posvetovati glede uporabe in stopnje podrobnosti informacij, ki naj bodo vključene v okoljsko poročilo. Ti organi lahko sodelujejo tudi pri pripravi poročila tekom celotnega procesa priprave in sprejemanja načrta ali programa. Več informacij se nahaja v 7. poglavju, ki govori o posvetovanjih.

Priloga I

5.19. V Prilogi I je podrobno določeno, katere informacije mora vsebovati okoljsko poročilo. Priloga I v desetih točkah določa široko paleto informacij, vsaka izmed točk pa je zelo pomembna. Vse točke je treba preučiti v luči zahtev iz člena 5. Države članice lahko v zvezi z vsebino okoljskega poročila uvedejo določbe, ki so strožje od zahtev direktive. Načrt ali program je lahko zelo obširen in obravnava številna različna vprašanja, zato je treba poudariti, da direktiva zahteva informacije, povezane z vprašanji glede znatnih vplivov načrta ali programa na okolje (glej člen 5). Zaradi podajanja preveč obširnih informacij o neznatnih vplivih ali nepomembnih vprašanjih je poročilo slabo pregledno, zaradi česar je mogoče spregledati pomembne informacije.

(a) oris vsebine in glavnih ciljev načrta ali programa ter razmerje do drugih ustreznih načrtov in programov;

5.20. Z informacijami o razmerju do drugih ustreznih načrtov in programov postavimo načrt ali program v širši kontekst: morda gre lahko za njegovo mesto v fazi sprejemanja odločitev ali njegovo prispevanje skupaj z drugimi načrti ali programi k spremembam okoljskih razmer na določenem območju. Drugi ustrezní načrti ali programi so lahko načrti in programi z drugih nivojev hierarhije, katere del je zadevni načrt ali program, lahko pa gre tudi za načrte ali programe za druge sektorje, ki vplivajo na isto ali sosednja območja.

(b) pomembni vidiki trenutnega stanja okolja in verjeten razvoj stanja okolja, če se načrt ali program ne bi izvedel;

(c) okoljske značilnosti območij, ki bi lahko bila znatno prizadeta;

(d) vsi obstoječi okoljski problemi, ki so pomembni za načrt ali program, predvsem tisti, ki so povezani s kakršnimi koli območji posebnega okoljskega pomena, kakršna so območja, določena na podlagi direktiv 79/409/EGS in 92/43/EGS;

5.21. Zahteve iz točk (b), (c) in (d) se lahko prekrivajo, vendar so skladne in se nanašajo na različne vidike okoljskih razmer na območjih, zajetih z načrtom ali programom, na katerih bo ta verjetno imel znatne vplive na okolje. V točki (b) je poudarjeno stanje okolja na celotnem območju načrta ali programa, na katerega lahko ta znatno vpliva, tako trenutno stanje kot stanje, če se načrt ali program ne bi izvedel. Pod točko (c) je treba zagotoviti informacije o območjih, ki bi lahko bila zaradi načrta ali programa znatno prizadeta, informacije pa je mogoče razumeti kot podrobno razčlenitev informacij, zagotovljenih na podlagi točke (b). V točki (d) je poudarek na okoljskih problemih, medtem ko so lahko vidiki ali značilnosti iz točk (b) in (c) problemi in okoljske vrednote ter sredstva ali ugodno stanje okolja. Ker se zahteve iz točk (c) in (d) prekrivajo, jih je v mnogih primerih mogoče obravnavati skupaj, če so zagotovljene vse potrebne informacije.

5.22. Informacije iz točke (b) o pomembnih vidikih trenutnega stanja okolja so potrebne za razumevanje morebitnega znatnega vpliva načrta ali programa na okolje zadevnega območja. Izraz »pomembni vidiki« se nanaša na okoljske vidike, povezane z verjetnimi znatnimi vplivi načrta ali programa na okolje. Omenjeni vidiki so lahko pozitivne ali negativne narave. Informacije se morajo nanašati na trenutno stanje okolja, kar pomeni, da morajo biti kar najbolj sveže. Opis verjetnega razvoja pomembnih vidikov brez izvajanja načrta ali programa predstavlja pomembni referenčni okvir pri presoji načrta ali programa. Tako zahtevo lahko razumemo enako kot tako imenovano ničelno alternativo, ki se pogosto uporablja v postopkih priprave presoje vplivov na okolje. Opis razvoja mora upoštevati približno enak časovni razpon kot je predviden za izvedbo načrta ali programa. Kolikor je mogoče, je v tem pogledu treba upoštevati tudi vplive drugih potrjenih načrtov ali programov oziroma sprejetih odločitev, ki bi vplivale na zadevno območje.

5.23. V točki (c) so omenjena območja, ki jih je še posebej treba upoštevati pri presoji, in sicer območja, za katera je verjetno, da bodo znatno prizadeta zaradi načrta ali programa. V poročilo je treba vključiti opis okoljskih značilnosti teh območij. Okoljske značilnosti bi bilo primerno opisati na podlagi okoljskih elementov, naštetih v točki (f). Primer takih značilnosti bi lahko bilo dejstvo, da je območje posebej občutljivo ali ranljivo na zakisljevanje, da ima veliko botanično vrednost, da je gosto poseljeno, zato bi hrup zaradi prometa vplival na mnogo ljudi. Opomniti je treba, da je taka območja mogoče najti zunaj območja, ki ga zajema načrt ali program. Če gre za območje v bližini druge države članice ali je vplive mogoče čutiti na velike razdalje, so lahko močno prizadeta območja v drugi državi članici in zunaj nje. V takih primerih bodo potrebna čezmejna posvetovanja (glej odstavke 7.24 - 7.29).

5.24. Točka (d) zahteva informacije o obstoječih okoljskih problemih, ki zadevajo načrt ali program. Informacije bodo pomembne pri presoji vplivov teh problemov na načrt ali

program, ali je verjetno, da bo prišlo do poslabšanja, zmanjšanja ali drugih vplivov na obstoječe okoljske probleme. Pomembni so lahko tako verjetni znatni vplivi načrta ali programa kot manj pomembni vplivi, ki pa bi lahko v kombinaciji z obstoječimi okoljskimi problemi privedli do znatnih vplivov. Celotni elementi načrta ali programa, ki ne pomenijo nobenega vpliva na okolje, lahko postanejo pomembni. Ni nujno, da so problemi pomembni niti, da so izrecno povezani z določenimi območji, kot so območja, navedena kot primeri. Območja posebnega okoljskega pomena so lahko območja s posebej visokimi okoljskimi vrednotami, kot so območja, ki jih določata Ptičja in Habitatna direktiva, pa tudi območja, določena v nacionalni zakonodaji.

(e) okoljevarstveni cilji, določeni na mednarodni ravni, ravni Skupnosti ali ravni države članice, ki so pomembni za načrt ali program, ter način upoštevanja teh ciljev in vseh okoljskih vidikov pri pripravi načrta ali programa;

5.25. Obravnavani okoljevarstveni cilji morajo upoštevati najmanj elemente, naštetih v točki (f). Mednarodni cilji ter cilji Skupnosti so pogosto vključeni v cilje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, kar za ta namen ponavadi zadošča. Treba je poudariti, da točka govori o ciljih, ki so pomembni za načrt ali program, torej za njegove verjetne znatne vplive ali vprašanja, ki se zastavljajo. Do teh informacij je mogoče priti na podlagi posvetovanj z organi iz člena 5(4). Nemško združenje za PVO je razvilo prototip podatkovne baze s cilji kakovosti okolja na mednarodni ravni in ravni Skupnosti. Bazo je mogoče najti na spletnem naslovu: <http://www.umweltdatenkatalog.de:8888/envdb/maintopic.jsp>

(f) verjetni znatni vplivi na okolje, vključno z vplivi na biotsko raznovrstnost, prebivalstvo, zdravje ljudi, živalstvo, rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebne dejavnike, materialne dobrine, kulturno dediščino skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino, krajino ter medsebojna razmerja teh dejavnikov;

Ti vplivi vključujejo sekundarne, kumulativne, sinergijske, kratko-, srednje- in dolgoročne, trajne in začasne, pozitivne in negativne vplive.

5.26. Seznam elementov iz točke (f) ni izčrpen, saj so lahko pomembni tudi drugi elementi. V primerjavi s spremenjeno Direktivo PVO so tukaj izrecno omenjeni zdravje ljudi, biotska raznovrstnost in kulturna dediščina. Pojem zdravja ljudi je treba jemati v kontekstu drugih elementov iz točke (f), zato mora študija vsekakor vključevati zdravstvene probleme, povezane z okoljem, kot je izpostavljenost hrupu zaradi prometa ali onesnaženemu zraku. Smernice za vključevanje vprašanj biotske raznovrstnosti v strateške okoljske presoje so bile sprejete v okviru Konvencije o biološki raznovrstnosti. Opis razmerij med dejavniki iz točke (f) je bistvenega pomena, saj bi lahko pokazal na druge resnejše posledice od tistih, ki so bile ugotovljene z ločeno študijo enega samega dejavnika. Znatni vplivi na zrak in podnebne dejavnike lahko na primer pomenijo znatne škodljive vplive na rastlinstvo, živalstvo in biotsko raznovrstnost. Namen opombe je poudariti potrebo po širših in celovitih informacijah o dejavnikih in razmerjih med njimi (čeprav jo je treba brati v luči člena 5(2)). Velikega pomena je tudi opis pozitivnih vplivov, da bi prikazali prispevek načrta ali programa k varstvu okolja in trajnostnemu razvoju.

(g) predvideni ukrepi za preprečitev, zmanjšanje in čim popolnejšo odpravo posledic kakršnih koli znatnih škodljivih vplivov izvajanja načrta ali programa na okolje;

5.27. Točka (g) želi zagotoviti, da okoljsko poročilo vključuje način za zmanjšanje znatnih škodljivih vplivov, ki so v njem opisani. Ukrepi za preprečitev iz točke (g) niso podrobno določeni; to so lahko ukrepi, ki jih predvideva ali predpisuje načrt ali program, ali ukrepi, o katerih govori okoljsko poročilo. Ne smemo pozabiti, da imajo lahko tudi ukrepi za preprečitev negativne posledice za okolje, ki jih je treba priznati. Obstajajo metode, povezane s presojami vplivov na okolje, ki lahko pomagajo pri presoji načrtov in programov.

(h) oris razlogov za izbiro obravnavanih drugih možnosti in opis poteka presoje skupaj z vsemi težavami (kakršne so tehnične pomanjkljivosti ali pomanjkanje znanja in izkušenj) pri zbiranju potrebnih informacij;

5.28. Informacije o izbiri drugih možnosti so bistvene za razumevanje razloga za presojo določenih drugih možnosti in njihove povezave z osnutkom načrta ali programa. Opis metod, uporabljenih v presoji, nam je v pomoč pri presoji o kakovosti informacij, ugotovitev in stopnje njihove zanesljivosti. K večji jasnosti prispeva tudi poročilo o težavah, na katere smo naleteli. Če je potrebno, opišemo tudi, kako smo težave odpravili.

(i) opis predvidenih ukrepov, ki se nanašajo na spremljanje in nadzor stanja v skladu s členom 10;

5.29. V skladu s členom 10 je treba spremljati znatne vplive na okolje zaradi izvajanja načrta ali programa in, ker so ti vplivi podrobneje določeni v točki (f), mora poročilo vsebovati opis načina spremljanja. Opis se mora nanašati na obstoječe načine spremljanja, če jih bomo uporabili. Prihaja do določenega prekrivanja točke (i) z zahtevo iz člena 9(1)(c), da bi v času sprejemanja imeli na voljo informacije o »predvidenih ukrepih, ki se nanašajo na spremljanje in nadzor stanja«. Ko je okoljsko poročilo še v fazi priprave, očitno ni mogoče sprejeti dokončne ugotovitve glede ukrepov za spremljanje in nadzor stanja, saj o vsebini načrta ali programa še ni bilo odločeno, v vsakem primeru pa je vsebina okoljskega poročila podvržena merilom iz člena 5(2). Podobno je mogoče v določenih okoliščinah načine spremljanja in nadzora stanja prilagoditi med napredovanjem izvedbe načrta ali programa. Direktiva za ustrezne primere tega nikjer ne preprečuje.

(j) netehnični povzetek v prejšnjih točkah navedenih informacij.

5.30. Z netehničnim povzetkom, ki ga določa točka (j), postanejo ključna vprašanja in ugotovitve iz okoljskega poročila razumljiva ter so na voljo splošni javnosti in nosilcem odločanja. Povzetek je lahko del poročila, še bolj pa je, če gre za ločen dokument, saj ga je tako lažje širše distribuirati. Pri poenostavitvi ugotovitev si lahko pomagamo z zbirno pregledno tabelo.

6. KAKOVOST OKOLJSKEGA POROČILA

- 6.1. Praktične izkušnje z Direktivo PVO (ki ne vsebuje nobenih določnih zahtev glede kakovosti) so pokazale, da so informacije iz okoljskega poročila včasih napačne. Med pripravo Direktive SOP se je pojavila bojazen, da bi bila lahko tudi tukaj okoljska poročila nepopolna ali pripravljena brez pravilne uporabe postopka.
- 6.2. Cilj je zagotoviti, da bo okoljsko poročilo vsebovalo popolne in zanesljive informacije (na podlagi določb iz člena 5) ter bo ustrezalo namenom direktive. Posebna določba o tem vprašanju daje poseben poudarek pomenu okoljskega poročila in pravilni uporabi člena 5 direktive.

Člen 12(2)

Države članice zagotovijo, da so okoljska poročila dovolj kakovostna, da izpolnjujejo zahteve te direktive, in sporočijo Komisiji vse ukrepe, ki jih sprejmejo v zvezi s kakovostjo teh poročil.

- 6.3. Direktiva ne predpisuje, kaj pomeni **dovolj kakovostno**. Ker pa sta z direktivo določena tako proces priprave SOP kot priprava okoljskega poročila, je zahteva po zadostni kakovosti izpolnjena s pravilnim prenosom in ustrezno uporabo njenih določb. Direktiva podrobno ne določa dodatnih ukrepov za zagotovitev dovolj visoke kakovosti.
- 6.4. V večini primerov bo posamezni organ pred sprejetjem načrta ali programa odločil, ali je določeno okoljsko poročilo dovolj kakovostno in, če temu ni tako, kaj je treba storiti za odpravo pomanjkljivosti. To lahko vključuje spremembo ali razširitev okoljskega poročila ali ponovitev dela ali celotnega postopka priprave SOP. Organi, pristojni za načrt ali program, bodo morali pri ugotavljanju zadovoljive kakovosti tesno slediti zahtevam direktive, kot je to določeno v členu 5 in Prilogi I. Prav tako bodo morali biti posebej pozorni na rezultate posvetovanj z okoljskimi organi in javnostjo, kot to določa člen 6. Pri tem se morajo zavedati, da pomanjkljivo poročilo lahko postavi pod vprašaj veljavnost morebitnih aktov ali odločitev, sprejetih na podlagi poročila.
- 6.5. Če jih pravilno izvajamo in uporabljamo, lahko postopkovne in vsebinske zahteve direktive jemljemo kot »minimalni standard« za zagotavljanje kakovosti okoljskih poročil. Države članice se lahko samostojno odločijo, ali bodo uvedle dodatne ukrepe, in če jih bodo, kakšni bodo ti ukrepi. Obstaja široka paleta možnih modelov¹⁵. Veliko ukrepov, ki se uporabljajo v praksi PVO, lahko ustreza tudi namenom Direktive SOP. Med primeri najdemo neodvisne presoje (kot je strokovna komisija za ocenjevanje ali vladna komisija, ki da mnenje o kakovosti informacij v okoljskem poročilu); smernice, ki predpisujejo postopkovne ali vsebinske zahteve, ki jim mora slediti organ za načrtovanje; neodvisna ustanova (pri ugotavljanju stopnje podrobnosti in obsega okoljskega poročila); ali zgolj zanašanje na tožbe, vložene na sodišču.
- 6.6. Poleg zagotavljanja dovolj visoke kakovosti vsake faze v postopku priprave SOP, ki vodi do okoljskega poročila, je mogoče za ohranitev kakovosti celotnega procesa predvideti tudi druge metode. Pri tem si je na primer mogoče pomagati s kontrolnimi seznami, ki pregledno prikazujejo, ali so bili izpolnjeni vsi koraki postopka in ali so bili opravljeni pravilno; oziroma z naprednejšimi računalniškimi modeli, ki omogočajo primerjavo med

¹⁵ Za njihov pregled glej tudi Royal Haskoning.

kakovostjo posameznih elementov okoljskega poročila ter kakovostjo poročila kot celote.

- 6.7. Države članice **sporočijo** Komisiji **vse ukrepe**, ki jih sprejmejo **v zvezi s kakovostjo** okoljskih poročil. Taka določba je med drugim namenjena zbiranju izkušenj znotraj držav članic, da bi lahko med njimi širili inovativne pristope. Četudi taki ukrepi presegajo obveznosti direktive, bo njihovo čim bolj obsežno širjenje v pomoč pri doseganju boljših rezultatov v vsej Skupnosti.

7. POSVETOVANJE

7.1. Določba direktive o obveznih posvetovanjih predpisuje, da morajo države članice določenim organom in članom javnosti omogočiti, da lahko izrazijo svoje mnenje o okoljskem poročilu in osnutku načrta ali programa. Eden od razlogov za posvetovanja je doseči višjo kakovost informacij, ki so pristojnim na voljo pri sprejemanju odločitev o načrtu ali programu. Včasih lahko med posvetovanji pride do razkritja pomembnih novih informacij, kar vodi v večje spremembe načrta ali programa in s tem njegovih verjetnih znatnih vplivov na okolje. V takem primeru bo morda treba razmisliti o ponovnem pregledu poročila in novih posvetovanjih, če jih zahtevajo spremembe. Glavne zahteve glede posvetovanj so navedene v členu 6 direktive, a tudi mnogi drugi členi omenjajo posvetovanja. Navedeni člen določa posvetovanja po naslednjem vrstnem redu. Najprej so opredeljeni ustrezni pojmi; nato vprašanje, kdo sodeluje v posvetovanjih; kaj mora biti predmet posvetovanj; nekatere sorodne postopkovne določbe; čezmejna vprašanja in na koncu odločitev o načrtu ali programu.

7.2. Pregled zahtev direktive glede informacij in posvetovanja je predstavljen v polju 1.

Polje 1: Faza SOP	Zahteve glede posvetovanj v domačih primerih	Dodatne zahteve v čezmejnih situacijah
Odločitev, ali načrt ali program zahteva SOP	Posvetovanje organov (člen 3(6)) Informacije, s katerimi se seznanj javnost (člen 3(7))	Posvetovanje organov držav članic, ki bodo verjetno prizadete (člen 7(2)) Posvetovanje z zainteresirano javnostjo v državi članici, ki bo verjetno prizadeta (člen 7(2)) Upoštevanje izidov čezmejnih posvetovanj (člen 8) Državo članico, s katero so bila opravljena posvetovanja, se seznanj z informacijami (člen 9(1))
Odločitev o obsegu in stopnji podrobnosti v presoji	Posvetovanje organov (člen 5(4))	
Okoljsko poročilo in osnutek načrta ali programa	Informacije, s katerimi se seznanj javnost (člen 6(1)) Posvetovanje organov (člen 6(2)) Posvetovanja z zainteresirano javnostjo (člen 6(2))	
Med pripravo načrta ali programa	Upoštevanje okoljskega poročila in mnenj na podlagi člena 6 (člena 8)	
Sprejetje načrta ali programa; izjava v skladu s členom 9(1)(b), ukrepi, povezani s spremljanjem in nadzorom stanja	Informacije, s katerimi se seznanj organe (člen 9(1)) Informacije, s katerimi se seznanj javnost (člen 9(1))	

7.3. O udeležbi javnosti pri sprejemanju odločitev govori tudi Konvencija Ekonomske komisije OZN za Evropo o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Aarhuška konvencija). Sedmi člen konvencije vsebuje določbe o udeležbi javnosti pri pripravi načrtov in programov, povezanih z okoljem. Njene določbe so vključene v Direktivo SOP, če veljajo za načrte in programe, ki spadajo v področje uporabe direktive¹⁶.

Člen 2(b)

»Okoljska presoja« pomeni pripravo okoljskega poročila, izvajanje posvetovanj, upoštevanje okoljskega poročila in izidov posvetovanj pri odločanju ter zagotovitev informacij o odločitvi skladno s členi 4 do 9.

7.4. Takšna opredelitev jasno določa, da so **posvetovanja** neločljivi del presoje. Poleg tega je treba izide posvetovanj **upoštevati** pri odločanju. Če eden od obeh elementov manjka, okoljska presoja po definiciji ni v skladu z direktivo. S tem je poudarjen pomen posvetovanj pri presoji.

Člen 2(d)

»Javnost« pomeni eno ali več fizičnih ali pravnih oseb ter, skladno z nacionalno zakonodajo ali prakso, njihova združenja, organizacije ali skupine.

7.5. Opredelitev pojma **javnost** sledi Aarhuški konvenciji. Pojem se nanaša na vsako fizično ali pravno osebo. O vprašanju, ali okoljski vplivi zadevajo določenega člana javnosti oziroma, ali je ta zainteresiran, govori člen 6.

7.6. V številnih primerih je **združenje, organizacija ali skupina** fizičnih ali pravnih oseb sama po sebi pravna oseba in jo definicija neposredno vključuje. Besedilo je zato treba razlagati tako, da lahko v skladu z direktivo združenja, organizacije ali skupine, ki *niso* pravne osebe (vključno z nevladnimi organizacijami), prav tako predstavljajo »javnost«, če tako določa nacionalna zakonodaja. Člen 6(2) v povezavi s členom 6(4) direktive jasno določa vlogo združenj, organizacij ali skupin.

Člen 6(1)

Osnutek načrta ali programa in okoljsko poročilo, pripravljeno v skladu s členom 5, morata biti dana na voljo organom iz odstavka 3 tega člena in javnosti.

7.7. Ta člen predstavlja izhodišče za posvetovanja in morebitno javno razpravo o predlaganem načrtu ali programu. Osnutek načrta ali programa in okoljsko poročilo morata biti dana na voljo javnosti (ki je opredeljena v členu 2(d)). Svoje mnenje o omenjenih dokumentih pa ima pravico izraziti le javnost, ki je opredeljena v odstavku 4. Odgovor na vprašanje, ali gre v vseh primerih za isto javnost, bo odvisen od zadevnega načrta ali programa ter od nacionalne zakonodaje in prakse.

7.8. Direktiva podrobneje ne določa načinov, na katere morajo informacije biti **dane na voljo**, vendar morajo ti načini organom in javnosti omogočiti, da izrazijo svoje mnenje v

¹⁶ Direktiva 2003/35/ES uporablja Aarhuško konvencijo za nekatere načrte in programe, ki niso predmet Direktive SOP.

skladu s členom 6(2). Potrebni bodo ustrezni načini obveščanja javnosti, informacije pa bodo morale biti zlahka dostopne. Razlaga v luči člena 7 v povezavi s členom 6(3) Aarhuške konvencije bi vključevala učinkovito razširjanje informacij bodisi z javno objavo ali kot posamično obveščanje, če je to primerno. To velja tudi za informacije, ki morajo biti dane na voljo v skladu s členom 3(7) in 9(1). Člane javnosti, ki so imeli pripombe na predlog, je morda primerno posamično obvestiti o odločitvi (kar je v nekaterih državah članicah že ustaljena praksa).

Člen 6(2)

Organom iz odstavka 3 [člena 6] in javnosti iz odstavka 4 [člena 6] je treba dovolj zgodaj dati učinkovito priložnost, da v ustreznih rokih podajo svoje mnenje o osnutku načrta ali programa in spremljajočem okoljskem poročilu, preden se načrt ali program sprejme ali vloži v zakonodajni postopek.

- 7.9. **Časovni okvir** mora biti določen z zakonodajo. Države članice po lastni presoji odločijo o dolžini rokov, ki pa morajo izpolnjevati zahtevo po »dovolj zgodnji in učinkoviti« priložnosti za odziv. Izkušnje iz Direktive PVO in drugi postopki, povezani s posvetovanji, bodo državam članicam pomagali pridobiti informacije o potrebnih rokih.
- 7.10. Za različne vrste načrtov ali programov so lahko primerni različni roki, paziti pa je treba, da je za ustrezno pripravo in oblikovanje mnenj o obsežnih, zapletenih, spornih ali daljnosežnih načrtih ali programih na voljo dovolj časa. Organi za načrtovanje bodo prav tako potrebovali določen čas, da bodo lahko preučili omenjena stališča pred sprejetjem odločitve o načrtu ali programu. Včasih bo morda treba zahtevati dodatne informacije, zato bi roki za posvetovanja morali upoštevati tudi čas, ki ga pristojni organ potrebuje za odgovor.

Člen 6(3)

Države članice določijo organe, s katerimi se je treba posvetovati in ki jih bodo verjetno zadevali okoljski vplivi izvajanja načrtov in programov zaradi njihovih posebnih okoljskih nalog.

- 7.11. V tem členu se pojem **organi** nanaša na uradne vladne ali javne organe, določene na podlagi upravnih ali zakonskih zahtev (glej tudi komentar k odstavkom 3.12 – 3.13). Vključujejo lahko okoljske inšpektorate (na državni, regionalni ali lokalni ravni), okoljske raziskovalne ustanove, ki opravljajo javne naloge, ali vladne enote (na državni, regionalni ali lokalni ravni), ki jih bodo verjetno zadevali okoljski vplivi zaradi izvedbe zadevnega načrta ali programa ali ki imajo izkušnje na tem področju.
- 7.12. Pojem posebne okoljske naloge se nanaša na njihove naloge v vlogi organov (na primer spremljanje kakovosti okolja, pregled delovišč ali dejavnosti, izvedba raziskav, itd.)¹⁷.
- 7.13. **Določitev** organov v skladu s členom 6(3) je mogoče opraviti na splošni način, ko jih vključimo v zakonodajo o izvajanju direktive. Državni okoljski inšpektorat je na primer mogoče določiti kot organ, s katerim se je treba posvetovati, in sicer v vseh primerih ali

¹⁷ Izraz »organi« tukaj ni uporabljen v pomenu priznanih (posameznih) strokovnjakov, kot so ugledni znanstveniki – čeprav so taki posamezniki lahko zaposleni pri javnih organih.

v določenih primerih. Seveda je mogoče predvideti odstopanja od takega splošnega pravila.

- 7.14. Organe je mogoče določiti tudi za vsak primer posebej, če tak način določanja dovoljuje izvedbena zakonodaja. Točen način, na katerega se to naredi, je odvisen od nacionalne zakonodaje. Eden od načinov je določitev več organov za namene tega člena v izvedbeni zakonodaji. Ti lahko vključujejo okoljske inšpektorate ali regionalne vladne enote, ki so močno zainteresirane za vsebino določenih načrtov ali programov. Pri ocenjevanju vsakega primera posebej lahko organ načrtovanja naknadno določi, s katerim organom se je v posameznem primeru treba posvetovati, odvisno od vsebine načrta ali programa.
- 7.15. Države članice lahko določijo tudi organe, ki imajo bolj splošne okoljske naloge, na primer »sosednje lokalne organe«. Takšna določitev bi pomenila, da se je treba posvetovati z lokalnimi organi, ki so zainteresirani za določeni načrt ali program, ne da bi se bilo treba z vsemi lokalnimi organi v državi posvetovati o načrtih ali programih, za katere večina izmed njih nima nobenega interesa. Takšen primer predstavlja vmesni pristop med splošno določitvijo in določitvijo za vsak primer posebej.

Člen 6(4)

Države članice opredelijo pojem javnost ..., vključno z javnostjo, ki jo bo ali bi jo lahko odločanje po tej direktivi prizadelo ali ki ima interes pri takem odločanju, skupaj z ustreznimi nevladnimi organizacijami, kakršne so organizacije, ki spodbujajo varstvo okolja, in drugimi zadevnimi organizacijami.

- 7.16. **Javnost, ki jo bo ali bi jo lahko odločanje po tej direktivi prizadelo ali ki ima interes pri takem odločanju**, je mogoče opisati kot podskupino javnosti na splošno. (Za definicijo »javnosti« glej odstavka 7.5 in 7.6). Določba od držav članic zahteva, da opredelijo podskupino, ki bo dobila priložnost izraziti svoje mnenje o osnutku načrta ali programa in okoljskem poročilu (v skladu s členom 6(2)). Dolžnost glede opredelitve pa ni svobodna. Pri opredelitvi je treba vključiti javnost, ki **jo bo ali bi jo lahko prizadel** načrt ali program oziroma je **zanj zainteresirana**. Vključevati mora tudi ustrezne nevladne organizacije in druge zadevne organizacije (glej spodaj). Opredeljena javnost se lahko od načrta do načrta ali programa razlikuje. V nekaterih primerih, na primer v primeru vsedržavnega načrta ali programa, je lahko zainteresirana javnost oziroma javnost, ki bo verjetno prizadeta, zelo podobna splošni javnosti, kar mora opredelitev upoštevati.
- 7.17. **Ustrezne nevladne organizacije** so že po definiciji del javnosti, ki bo verjetno prizadeta, oziroma ima interes pri odločanju o določenem načrtu ali programu, ki je predmet presoje. Interesna področja nevladnih organizacij so lahko različna. Nekatere izmed njih so na primer bolj aktivne na državni ravni, druge na regionalni ali lokalni ravni ali pri določenih vprašanjih, kot je narava ali odpadki. Pri opredelitvi nevladnih organizacij v skladu s členom 6(4) lahko države članice opredelitev oblikujejo glede na naravo in vsebino zadevnega načrta ali programa in interese nevladnih organizacij. Nevladne organizacije z izključno lokalnimi interesi bo treba vključiti tudi v primeru načrtov ali programov, ki se nanašajo na oddaljene lokacije, če je očitno, da ti načrti ali plani vplivajo na njihove interese.

Člen 6(5)

Podrobno ureditev obveščanja organov in javnosti ter posvetovanja z njimi določijo države članice.

7.18. Organizacija **podrobne ureditve** obveščanja javnosti in sprejemanja odzivov je prepuščena državam članicam. Zakonodajca o izvajanju direktive mora predpisati okvir navedene ureditve.

7.19. Direktiva 2001/42/ES v nasprotju z Direktivo PVO ne določa podrobnosti o načinu posvetovanj (npr. krajih posvetovanj ali načinu razširjanja informacij). Po analogiji z Direktivo PVO lahko ureditev na primer podrobno določa kraje za posvetovanje o informacijah, način obveščanja javnosti ali način predložitve pripomb. Države članice lahko uporabijo tudi modernejše načine ureditve posvetovanj, kot so razprave preko spleta, če te po svoji naravi ne izključujejo delov javnosti.

7.20. Obstaja veliko različnih načinov in tehnik javne razprave. Ti gredo od zbiranja pisnih pripomb o predlaganih osnutkih, javnih predstavitev mnenj, usmerjevalnih skupin, ciljnih skupin, svetovalnih odborov do razgovorov¹⁸. Za vsak načrt ali program bo pomembno izbrati najbolj primerno obliko posvetovanja.

Člen 3(6)

Pri preučevanju posameznih primerov ter določanju vrst načrtov in programov [glede določitve načrtov in programov, ki jih pokriva direktiva] se je treba posvetovati z organi iz člena 6(3).

7.21. Pred odločitvijo v skladu s členom 3, ali je potrebna SOP, se je treba posvetovati z ustreznimi organi. Pri **preučevanju posameznih primerov** se je treba posvetovati za vsak primer posebej.

Člen 3(7)

Države članice zagotovijo, da so vse njihove ugotovitve iz odstavka 5 [glede določitve načrtov in programov, ki jih pokriva direktiva] javnosti dostopne skupaj z razlogi, zakaj okoljska presoja na podlagi členov 4 do 9 ni potrebna.

7.22. Odločitev na podlagi člena 3(5), ali je potrebna okoljska presoja, mora biti javno objavljena, če pa ta ni potrebna, je z razlogi za tako odločitev obvezno treba seznaniti javnost. Organi si lahko pri objavi zaključkov pomagajo z opisom, kako so upoštevali merila iz Priloge II.

Člen 5(4)

Pri odločanju o obsegu in natančnosti informacij, ki morajo biti vključene v okoljsko poročilo, se je treba posvetovati z organi iz člena 6(3).

¹⁸ Za pregled vrst posvetovanj, tehnik in študij primerov glej tudi Upravljanje z okoljskimi viri.

7.23. Ta določba predpisuje zahteve glede tako imenovane »faze določanja obsega« v postopku okoljske presoje. Direktiva PVO ne vsebuje zahteve, da morajo biti v tej fazi organi obvezno vključeni v postopek PVO. Ta zahteva je vključena v Direktivo 2001/42/ES kot sredstvo za doseganje višje kakovosti okoljskega poročila. Eden od ciljev določitve obsega je v postopku presoje pustiti manj prostora za kasnejše dvome glede tega, ali so v poročilu obravnavane prave teme ter ali so te obravnavane dovolj podrobno.

Člen 7(1)

Kadar država članica meni, da bo izvajanje načrta ali programa, ki se pripravlja za njeno ozemlje, lahko znatno vplivalo na okolje v drugi državi članici ali kadar slednja to zahteva, država članica, na katere ozemlju se načrt ali program pripravlja, posreduje kopijo osnutka načrta ali programa in ustreznega okoljskega poročila tej drugi državi članici, preden se načrt ali program sprejme ali vloži v zakonodajni postopek.

7.24. Člen 7 določa posvetovanja o načrtih ali programih, ki bodo lahko znatno vplivali na okolje v drugih državah članicah. Pri tem vprašanju direktiva sledi splošnemu pristopu iz Konvencije Ekonomske komisije OZN za Evropo o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Konvencija iz Espooja).

7.25. Države članice bodo morale zagotoviti, da so sprejele določbe, ki jim pomagajo ugotoviti, ali obstaja verjetnost, da bodo načrti ali programi res imeli čezmejne vplive na okolje.

Člen 7(2)

Kadar država članica skladno z odstavkom 1 prejme kopijo osnutka načrta ali programa in okoljskega poročila, sporoči drugi državi članici, ali se želi z njo posvetovati, preden se načrt ali program sprejme ali vloži v zakonodajni postopek, in v takem primeru se zadevne države članice posvetujejo o verjetnih čezmejnih okoljskih vplivih izvajanja načrta ali programa in ukrepih za zmanjšanje ali odpravljanje takih vplivov. Kadar se skliče tako posvetovanje, se zadevne države članice dogovorijo o podrobni ureditvi, s katero zagotovijo, da so organi iz člena 6(3) in javnost iz člena 6(4) v državi članici, ki bo verjetno znatno prizadeta, obveščeni in da imajo možnost posredovati svoje mnenje v razumnem roku.

7.26. Ko je bil sprožen čezmejni mehanizem, se morajo zadevne države članice podrobneje dogovoriti o načinu zagotavljanja potrebnega posvetovanja z javnimi in okoljskimi organi prizadete države članice. Dvostranski dogovori, ki so bili vzpostavljeni v okviru Konvencije iz Espooja, lahko ob primernih spremembah za pokritje načrtov in programov služijo kot model takih dogovorov. Kjer je to primerno, je mogoče uvesti večstranske dogovore.

Člen 7(3)

Kadar se morajo države članice skladno s tem členom posvetovati, se na začetku takega posvetovanja dogovorijo o razumnem času trajanja posvetovanja.

7.27. Direktiva zahteva, da so roki za posvetovanja v čezmejnih situacijah **razumno dolgi**. V primerjavi s situacijami, ki ne zadevajo čezmejnih vprašanj, bo moral rok biti dovolj dolg

za vzpostavitev stikov med zadevnima državama, opredelitev in posvetovanja z javnostjo in okoljskimi organi prizadete države ter preučitev zbranih pripomb, ki jo opravijo ustrezni organi države, ki namerava izvajati načrt ali program. Celoten proces se lahko podaljša tudi zaradi praktičnih zadev, kot je potreba po pripravi prevodov.

7.28. Direktiva pri čezmejnih vprašanjih dopušča dogovore *ad hoc*. Ti se lahko razlikujejo od primera do primera. To je lahko v pomoč, kadar želi prizadeta država članica za sodelovanje v posvetovanjih o različnih načrtih ali programih določiti različne organe ali različne dele javnosti.

7.29. Druga možnost bi bil dogovor o splošnem okviru dvostranskih posvetovanj, medtem ko bi podrobnosti določili za vsak primer posebej. Takšna rešitev je lahko praktična, kadar gre za različne regije v prizadeti državi članici.

Člen 8

Okoljsko poročilo, pripravljeno na podlagi člena 5, mnenja, podana na podlagi člena 6, in izidi kakršnih koli čezmejnih posvetovanj na podlagi člena 7 se upoštevajo med pripravljanjem načrta ali programa in preden se ta sprejme ali vloži v zakonodajni postopek.

7.30. Obveznosti iz člena 8 direktive odražajo ponavljajočo se naravo procesa okoljske presoje, kot se uporablja za načrte in programe. Prav tako odražajo obveznost iz člena 7 Aarhuške konvencije, ki v povezavi s členom 6(8) konvencije zahteva, da se pri odločanju o načrtih in programih ustrezno upoštevajo izidi udeležbe javnosti. Zahteva po obveščeniosti o navedenih informacijah je določena v členu 9 direktive (glej spodaj).

Člen 9(1)

Države članice zagotovijo, da so organi iz člena 6(3), javnost in vse države članice, s katero so bila opravljena posvetovanja po členu 7, obveščeni, ko se načrt ali program sprejme, in da so jim dani na voljo:

(a) načrt ali program, kakršen je bil sprejet;

(b) izjava, ki povzema, kako so bili v načrt ali program vključeni okoljski vidiki in kako so bili skladno s členom 8 upoštevani okoljsko poročilo, pripravljeno na podlagi člena 5, mnenja, podana na podlagi člena 6, in izidi [čezmejnih] posvetovanj, opravljenih na podlagi člena 7, ter razlogi, zakaj je bil sprejeti načrt ali program izbran glede na druge obravnavane primerne možnosti; in

(c) sprejeti ukrepi o spremljanju in nadzoru stanja skladno s členom 10.

Člen 9(2)

Podrobno ureditev obveščanja iz odstavka 1 določijo države članice.

7.31. Člen 9 določa obveščanje o končnih izidih postopka presoje. Države članice po svoji presoji določijo način **obveščanja** javnosti. Organi morajo zagotoviti dovolj informacij glede pogojev, pod katerimi je mogoče dobiti informacije, in načina za njihovo pridobitev. V ta namen lahko uporabimo na primer zbornike, objave v vladnih publikacijah ali na spletnih straneh vlade, javne napovedi na televiziji ali radiu, lahko pa gre za del katalogov z okoljskimi informacijami, ki opisuje način pridobitve ustreznih informacij. Obveščanje javnosti je podobno kot v Direktivi PVO. Države članice lahko

izkoristijo ustrezne izkušnje iz omenjene direktive ali sprejmejo drugačno ureditev z istim ciljem.

7.32. Za razliko od Direktive PVO Direktiva 2001/42/ES ne vsebuje določb o zaupnosti načrta ali programa oziroma okoljskega poročila.

8. SPREMLJANJE IN NADZOR STANJA

- 8.1. Člen 10 širi dolžnosti držav članic s faze načrtovanja na izvedbeno fazo in določa obvezno spremljanje in nadzor znatnih vplivov na okolje zaradi izvajanja načrtov in programov. Spremljanje in nadzor stanja predstavlja pomemben element direktive, saj omogoča primerjavo izidov okoljske presoje z dejanskimi vplivi na okolje.
- 8.2. Direktiva ne predpisuje načinov spremljanja in nadzora vplivov na okolje; tako ne določa pristojnih organov za spremljanje in nadzor stanja, časa niti pogostosti spremljanja in nadzora oziroma metod, ki naj bodo uporabljene. Čeprav je spremljanje in nadzor stanja razširjeno po vsej EU, pa zbrane informacije niso vedno takoj na voljo ali niso pripravljene v primerljivi obliki, niti znotraj iste uprave. Države članice bodo morda želele razmisliti o morebitni potrebi po zakonskih ali upravnih ukrepih, da bi v skladu z direktivo zagotovile ne le spremljanje in nadzor stanja, temveč tudi omogočile dostop do podatkov in po potrebi njihovo posredovanje, kar bi omogočilo učinkovito izpolnjevanje obveznosti iz člena 10.

Člen 10(1)

Države članice spremljajo in nadzorujejo znatne okoljske vplive izvajanja načrtov in programov, da med drugim dovolj zgodaj ugotovijo nepredvidene škodljive vplive in da lahko sprejmejo ustrezne sanacijske ukrepe.

- 8.3. Člen 10 določa obvezno spremljanje in nadzor znatnih okoljskih vplivov izvajanja načrtov in programov, ki jih zajema direktiva. Ob sprejetju načrta ali programa morajo biti organi iz člena 6(3), javnost in vse države članice, s katerimi so potekala posvetovanja v skladu s členom 7, obveščeni o »sprejetih ukrepih o spremljanju in nadzoru stanja skladno s členom 10« (člen 9(1)(c)).
- 8.4. Direktiva ne določa, kaj pomeni »**spremljati in nadzorovati stanje**«. Kljub temu pa lahko spremljanje in nadzor stanja na splošno opišemo kot spremljanje projektnih parametrov z vidika njihove velikosti ter prisotnosti v času in prostoru. V smislu člena 10 in sklicevanja na nepredvidene škodljive vplive ter sanacijske ukrepe je lahko spremljanje in nadzor stanja tudi sredstvo za preverjanje informacij iz okoljskega poročila. Člen 10 ne predpisuje nobenih tehničnih zahtev glede uporabljenih metod za spremljanje in nadzor stanja. Izbrane metode naj bodo tiste, ki so na voljo in so v posameznem primeru najbolj primerne za preverjanje, ali zaključki iz okoljskega poročila ustrezajo okoljskim vplivom, do katerih pride pri izvajanju načrta ali programa, in s pomočjo katerih je že zgodaj mogoče ugotoviti nepredvidene škodljive vplive zaradi izvajanja načrta ali programa. Povsem jasno je, da je spremljanje in nadzor stanja vključeno v okoljsko presojo in ne zahteva znanstvenih raziskav. Značilnosti (količinske ali kakovostne) in podrobnosti okoljskih informacij, ki so potrebne za spremljanje in nadzor stanja, so odvisne od značilnosti in podrobnosti načrta ali programa in njegovih napovedanih vplivov na okolje.
- 8.5. Če je mogoče proces spremljanja in nadzora stanja zadovoljivo vključiti v običajni postopek načrtovanja, morda ne bo treba uvesti posebne faze za njegovo izvedbo. Spremljanje in nadzor lahko na primer sovпада z rednim pregledom načrta ali programa, odvisno od tega, katere vplive spremljamo in nadziramo, ter od časa, ki mine med posameznimi pregledi.

- 8.6. Spremljanje in nadzor stanja mora vključevati **znatne okoljske vplive**. Ti načeloma zajemajo vse vrste vplivov, vključno s pozitivnimi, škodljivimi, predvidenimi in nepredvidenimi¹⁹ vplivi. Ponavadi gre za vplive, ki so opisani v okoljskem poročilu (v skladu s členom 5 in Prilogo I(f), zato bodo pogosto osredotočeni na informacije, ki »jih je smiselno zahtevati glede na vsebino in natančnost načrta ali programa ter glede na to, na kateri stopnji odločanja je načrt ali program« (člen 5(2)). Možno je, da bo včasih treba upravičeno spremljati in nadzorovati druge vplive (na primer vplive, ki ob pripravi načrta ali programa niso bili predvideni).
- 8.7. Drugi elementi Priloge I pri spremljanju in nadzoru stanja ponavadi niso pomembni, a je lahko v nekaterih okoliščinah primerno povezati izide spremljanja in nadzora z, na primer, okoljskimi problemi, obravnavanimi okoljevarstvenimi cilji oziroma ukrepi za ublažitev posledic iz odstavkov (d), (e) oziroma (g) Priloge I. Direktiva pa ne vsebuje take zahteve.
- 8.8. Člen 10 očitno izrecno ne zahteva neposrednega spremljanja in nadzora znatnih okoljskih vplivov. Direktiva dovoljuje tudi posredno spremljanje in nadzor, na primer s pomočjo dejavnikov pritiska ali ukrepov za ublažitev posledic.
- 8.9. **Izvajanje** ne pomeni le uresničitve predvidenih projektov v načrtu ali programu (vključno z gradnjo in delovanjem), temveč zajema tudi druge dejavnosti (kot so vedenjski ukrepi ali sistemi ravnanja), ki so del načrta ali programa (oziroma njegove izvedbe).
- 8.10. Člen 10 predpisuje spremljanje in nadzor znatnih okoljskih vplivov, povezanih z izvajanjem načrtov in programov, za katere velja direktiva. Direktiva ne določa, ali je treba to storiti za vsak načrt oziroma program posebej. Zaradi prilagodljivosti člena 10 lahko določena ureditev spremljanja in nadzora stanja velja za več načrtov ali programov, dokler se zagotavlja dovolj informacij o okoljskih vplivih posameznih načrtov ali programov ter so izpolnjeni namen in obveznosti direktive.
- 8.11. V nekaterih primerih je mogoče kumulativne vplive različnih načrtov in programov lažje ugotoviti, če načrte in programe spremljamo skupaj.
- 8.12. Eden od namenov spremljanja in nadzora stanja iz člena 10 je opredeliti **nepredvidene škodljive vplive**. Odkritje praktično izvedljivega sistema spremljanja in nadzora stanja, ki bi, razen popolnoma naključno, odkril čisto nepričakovane vplive (če nastopi kateri od njih) ni verjetno in tukaj ne more biti namen. Čeprav smo v okolju morda ugotovili nepredvidene spremembe, jih bi težko pripisali izvajanju načrta ali programa. Nepredvidene škodljive vplive je lažje povezovati s pomanjkljivimi napovedmi v okoljskem poročilu (npr. glede napovedane intenzivnosti okoljskega vpliva) ali nepredvidenimi vplivi, ki so posledica spremenjenih okoliščin, ki so vodile do določenih zaključkov v okoljskem poročilu, a so se deloma ali v celoti spremenile.
- 8.13. Eden od namenov spremljanja in nadzora stanja je organu za načrtovanje omogočiti sprejetje ustreznih sanacijskih ukrepov, če so bili v procesu spremljanja in nadzora stanja ugotovljeni škodljivi vplivi na okolje, ki jih okoljska presoja ni predvidela. Direktiva pa

¹⁹ Glej razlago »nepredvidenih« vplivov v odstavku 8.12.

od držav članic ne zahteva, da morajo zaradi izidov spremljanja in nadzora nujno spremeniti načrt ali program. To je v skladu s splošnim pristopom okoljske presoje, ki omogoča odločitev na podlagi prejetih informacij, vendar za načrte ali programe ne določa vsebinskih okoljskih standardov. Če so države članice v okviru lastnih zakonodaj razmišljale o sanacijskih ukrepih, jim je lahko v pomoč vsaka informacija, ki jo pridobijo na podlagi spremljanja in nadzora stanja.

- 8.14. V primeru spremembe načrta ali programa zaradi izidov spremljanja in nadzora stanja lahko taka sprememba ponovno zahteva okoljsko presojo (če izpolnjuje zahteve iz člena 2(a)), razen če gre za manjšo spremembo in države članice ne ugotovijo, da obstaja verjetnost znatnih vplivov na okolje (člen 3(3)). Zelo verjetno je, da bodo spremembe zaradi izidov spremljanja in nadzora stanja pomagale odpraviti ali ublažiti škodljive vplive na okolje. Pri odločanju, ali je treba za spremembo načrta izvesti okoljsko presojo, lahko ustrezni dejavniki odločanja o pomenu vplivov vključujejo podatek o tem, do kakšne mere bo izboljšana okoljska uspešnost načrta ali programa, ter kateri okoljski vplivi so že bili predmet celovite okoljske presoje.

Člen 10(2)

Za izpolnitev zahtev iz odstavka 1 se lahko, če je to primerno, uporabi obstoječa ureditev spremljanja in nadzora stanja, da se prepreči njegovo podvajanje.

- 8.15. Člen 10(2) pomaga pojasniti obveznosti, ki izhajajo iz člena 10(1). Informacij o vplivih načrtov in programov ni treba zbrati posebej za ta namen, temveč je mogoče uporabiti druge vire informacij. To pomeni tudi, da v postopku za namene spremljanja in nadzora stanja ni treba uvesti nove faze, ki bi bila ločena od običajnega procesa načrtovanja, če ta že vsebuje ustrezno ureditev glede spremljanja in nadzora stanja ter načrtovanja. Spremljanje in nadzor stanja ter načrtovanje sta lahko na primer vključena v redni pregled načrta ali programa. Če države članice nimajo ustreznega sistema spremljanja in nadzora stanja, ga morajo uvesti.

- 8.16. Glavni izziv je ugotoviti vire informacij v različnih državah članicah, ki predstavljajo primerno osnovo za izvajanje zahtev glede spremljanja in nadzora stanja, in po potrebi prilagoditi obstoječo ureditev spremljanja in nadzora stanja zahtevam direktive. Za spremljanje in nadzor stanja v skladu s členom 10 je mogoče uporabiti podatke, zbrane na podlagi druge zakonodaje EU (npr. okvirne direktive o vodah 2000/60/ES, direktive IPPC 96/61/ES), pod pogojem, da ustrezajo zadevnemu načrtu ali programu in njegovim vplivom na okolje.

Podobni vidiki in določbe

- 8.17. Člen 5 in Priloga I(i) skupaj zahtevata, da je javnost obveščena o predvideni ureditvi spremljanja in nadzora stanja, člen 9(1) pa zahteva, da je javnost obveščena o »sprejetih ukrepih o spremljanju in nadzoru stanja«. Omenjene določbe so razložene v odstavku 5.29. Informacije o sprejetih ukrepih o spremljanju in nadzoru stanja niso le predmet člena 9(1), temveč tudi določb Direktive 2003/04/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o dostopu javnosti do informacij o okolju.

- 8.18. Če je to primerno, bo okoljska presoja zajemala tudi čezmejne vplive na okolje (glej člen 7 in Prilogo II(2), 3. alineja). Zaradi tega so lahko tudi čezmejni okoljski vplivi predmet

spremljanja in nadzora stanja. Tako lahko v primeru načrtov in programov, ki zahtevajo čezmejna posvetovanja, morebitni dogovori, sklenjeni na podlagi člena 7, vključujejo tudi ukrepe za spremljanje in nadzor stanja. Taki dogovori lahko najdejo navdih v določbah člena 7 Konvencije iz Espooja.

- 8.19. Spremljanje in nadzor stanja je lahko v pomoč na področju nadzora kakovosti (člen 12(2)). Če se pri spremljanju in nadzoru stanja izkaže, da je bil v okoljskih presojah določene vrste načrta ali programa nek vpliv sistematično spregledan ali podcenjen, lahko spremljanje in nadzor stanja prispeva k višji kakovosti okoljskih poročil v prihodnosti. Spremljanje in nadzor stanja lahko na splošno zagotovi informacije o kakovosti obstoječega okoljskega poročila, ki jih lahko v bodoče uporabimo pri pripravi okoljskih poročil. V tem pogledu je mogoče spremljanje in nadzor jemati kot orodje za nadzor kakovosti, ki pomaga pri izpolnjevanju zahtev člena 12(2).

9. RAZMERJE DO DRUGE ZAKONODAJE SKUPNOSTI

- 9.1. Direktiva se prekriva z nekatero drugo zakonodajo ES. Direktiva podrobno določa, da določeni načrti in programi zahtevajo presojo v skladu z njenimi določbami. Nekatere izmed teh načrtov in programov predpisuje druga zakonodaja Skupnosti, ki lahko že sama zahteva nadaljnje ali drugačne okoljske presoje od tistih, ki jih določa Direktiva 2001/42/ES.
- 9.2. Člen 11 določa glavne splošne zahteve glede razmerja med direktivo in drugo zakonodajo ES, nadaljnje pomembne zahteve pa so navedene v členih 3(2)(b), 3(9), 5(3), in 12(4).

Člen 11(1)

Okoljska presoja po tej direktivi je brez vpliva na zahteve Direktive 85/337/EGS in katere koli druge zahteve zakonodaje Skupnosti.

- 9.3. Člen 11(1) pomeni, da se druge zahteve zakonodaje Skupnosti, povezane z okoljsko presojo načrtov ali programov, uporabljajo poleg Direktive 2001/42/ES.
- 9.4. Eno izmed meril za uporabo Direktive 2001/42/ES je, ali načrt oziroma program določa okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov, naštetih v prilogah k Direktivi PVO. Omenjeni dve direktivi se običajno ne prekrivata, saj se Direktiva 2001/42/ES nanaša na načrte in programe, medtem ko Direktiva PVO velja za projekte. Do prekrivanja pride, če načrti ali programi vključujejo več projektov, za katere velja Direktiva PVO (na primer prometne načrte). V takem primeru bi se uporabljali obe direktivi.
- 9.5. Če okoljska zakonodaja Skupnosti za načrte ali programe zahteva okoljsko presojo, bo treba (če ti načrti ali programi izpolnjujejo merila iz členov 2 in 3 Direktive PVO) preučiti, ali omenjena direktiva uvaja nadaljnje elemente presoje. Če so potrebni taki nadaljnji elementi, je mogoče predvideti več načinov izvajanja direktive. Države članice se lahko na primer odločijo za uvedbo enega samega zakonodajnega instrumenta, ki uporablja vse zahteve direktive pri načrtih in programih, za katere velja. Druga možnost je, da se odločijo za spremembo vsake pravne ureditve, ki določa pripravo takega načrta ali programa. Oba pristopa je mogoče kombinirati, pri čemer so glavna načela določena v splošni zahtevi, kjer je to potrebno, pa se uvedejo spremembe podrobnosti obstoječih ureditev. Ko države članice v skladu s členom 13(1) Direktive SOP sporočijo ukrepe, ki so jih sprejele, se jim priporoča, da zaradi jasnosti razložijo način, na katerega se take dopolnilne določbe izvajajo.
- 9.6. Ta del navodil obravnava posledice Direktive SOP za nekatere primere načrtov in programov, ki temeljijo na zakonodaji Skupnosti, ki je lahko tesno povezana z Direktivo SOP. Nikjer ni omenjeno, da je ta popolna. Povzetek v obliki tabele se nahaja na straneh 48 - 49. Ko se preučuje razmerje med direktivo in drugo zakonodajo Skupnosti, je treba pri odločanju o pravnem statusu načrta ali programa upoštevati tudi nacionalno zakonodajo, s katero se izvaja druga zakonodaja Skupnosti.
- 9.7. **Okvirna direktiva o vodah** 2000/60/ES (ODV) uvaja program ukrepov (člen 11 ODV) in načrt upravljanja povodja (člen 13 ODV) zaradi uskladitve ukrepov, povezanih s kakovostjo voda znotraj posameznega povodja. Ni mogoče jasno zagotoviti, da načrt

upravljanja povodja (NUP) in program ukrepov (PU) spadata v področje uporabe Direktive SOP. O tem je treba presoditi za vsak primer posebej. Preskusi, ki jih je treba v posameznem primeru uporabiti, so znani iz členov 2 in 3 Direktive SOP. Ker sta potrebna tako NUP kot PU (na podlagi ODV), ki ju morajo pripraviti organi, ostaja glavno vprašanje, ali določata okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov. Odgovor je odvisen od vsebine posameznega primera. Treba bo preučiti, do kakšne mere je v NUP prisoten element načrtovanja, če zgolj ne povzema tega, kar je že bilo določeno v PU.

- 9.8. **Nitratna direktiva (91/676/EGS)** določa programe ukrepanja za območja, ki jim grozi onesnaženje z nitrati. Ti programi ukrepanja so v glavnem bolj usmerjeni v določene postopke v kmetijstvu kot v projekte. V nekaterih primerih pa programi ukrepanja vendarle določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov, kot je na primer intenzivna živinoreja. V takih primerih jih lahko štejemo za »programe« v smislu Direktive SOP, zato bi bilo treba izvesti okoljsko presojo. Če pa se nanašajo izključno na postopke v kmetijstvu in ne na projekte, direktiva za njih ne bi veljala.
- 9.9. **Okvirna direktiva o odpadkih (75/442/EEC)** določa, da morajo države članice pripraviti načrte ravnanja z odpadki (člen 7). Člen 7 še posebej določa osnovne elemente vsebine načrtov ravnanja z odpadki. Dodatne zahteve glede vsebine načrtov ravnanja z odpadki določata Direktiva 91/689/EGS o nevarnih odpadkih in Direktiva 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži. Eden izmed namenov načrtov ravnanja z odpadki je določiti primerna mesta ali obrate za odstranjevanje. V tem smislu določajo okvir za soglasje o obratih za odstranjevanje (ki jih predvideva Direktiva PVO v Prilogi I (9) in (10) ter Prilogi II (11)(b)). Taki načrti ravnanja z odpadki bi običajno sodili v Direktivo SOP, zato se za njih avtomatično zahteva presoja v skladu s členom 3(2)(a), če so izpolnjeni vsi drugi pogoji za njeno uporabo. Obstajajo tudi načrti, ki primernih mest ali obratov za odstranjevanje ne določajo neposredno, a postavljajo merila za njih in/ali to nalogo prepuščajo nižjim načrtom (npr. regionalnim ali pokrajinskim načrtom). Tudi ti načrti določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov in bi torej morali spadati v področje uporabe Direktive SOP. Kljub temu pa lahko obstajajo načrti ravnanja z odpadki, ki ne določajo območij za bodoče obrate za odstranjevanje, na primer kadar zmogljivosti za odstranjevanje zadoščajo za nastale odpadke. Tak načrt ravnanja z odpadki lahko dodeli tokove odpadkov določenim regijam ali potem recikliranja brez določitve »okvira« za projekte, zaradi česar se v teh primerih direktiva verjetno ne bo uporabljala.
- 9.10. **Okvirna direktiva o kakovosti zraka 96/62/ES** določa, da države članice za območja in strnjena naselja, kjer so ravni enega ali več onesnaževal višje od določenih mejnih vrednosti, pripravijo in izvajajo načrt ali program za doseganje mejnih vrednosti do določenega časovnega roka (člen 8(3)). Države članice za območja in strnjena naselja, v katerih je raven več kot enega onesnaževala višja od mejne vrednosti, pripravijo celovit načrt za vsa ta onesnaževala (člen 8(4)). Glavni namen teh načrtov in programov je boljša kakovost zraka in, čeprav lahko vplivajo na mnoge sektorje, jih ni treba nujno pripisati nobenemu izmed sektorjev iz člena 3(2)(a) Direktive SOP. V skladu s členom 3(4) pa bo za njih morala biti izvedena okoljska presoja, če določajo okvir za soglasja za izvedbo projektov in države članice ugotovijo, da bodo verjetno znatno vplivali na okolje. Člen 11 Okvirne direktive o kakovosti zraka določa, da morajo države članice načrte ali programe za doseganje mejnih vrednosti poslati Komisiji. Čeprav to ni nikjer predpisano, pa bi bilo zaželeno, da se Komisiji hkrati pošlje tudi informacije o pripadajoči SOP (npr. presoji iz člena 9 Direktive SOP).

- 9.11. **Habitatna direktiva** (92/43/EGS) želi vzpostaviti usklajeno evropsko ekološko omrežje posebnih ohranitvenih območij. Od držav članic zahteva, da predlagajo posebna ohranitvena območja in seznam takih območij pošljejo Komisiji. Ugotoviti je treba, da območje vsebuje naravne vrednote, ki jih je vredno zavarovati. Torej je bistvo takega predloga prepoznati okoljsko vrednost območja. Sam predlog bo običajno vodil v odločitev o pripravi načrta ali programa. Določa le zemljepisno območje, na katerem se morajo varstveni ukrepi uporabljati. Okoljski vplivi, ki sledijo temu postopku, izhajajo iz kasnejših varstvenih ukrepov in ne iz predloga za določitev območja za posebno ohranitveno območje. Predlog za določitev posebnih ohranitvenih območij na podlagi Habitatne direktive tako verjetno ne bo zahteval presoje po Direktivi 2001/42/ES.
- 9.12. Direktiva SOP se za tekoča programska obdobja ne uporablja za načrte in programe v sklopu strukturnih skladov ter Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (glej člen (3)(9) in odstavek 3.8 zgoraj).

Člen 11(2)

Države članice lahko za načrte in programe, pri katerih je obveznost izvesti presojo vplivov na okolje predpisana hkrati v tej direktivi in drugi zakonodaji Skupnosti, poskrbijo za usklajene ali skupne postopke, ki izpolnjujejo zahteve ustrezne zakonodaje Skupnosti, zato da med drugim preprečijo podvajanje presoje.

- 9.13. V skladu z zgornjo določbo se tam, kjer okoljsko presojo zahtevata tako direktiva kot druga zakonodaja Skupnosti, obe zahtevi uporabljata skupaj. Bilo bi nesmiselno izvajati dve podobni presoji istega predloga, zato člen 11(2) za preprečevanje takega podvajanja državam članicam dovoljuje uporabo usklajenih ali skupnih postopkov, ki izpolnjujejo zahteve ustrezne zakonodaje Skupnosti. Na začetku je treba ugotoviti, ali se hkrati uporabljajo tako Direktiva 2001/42/ES kot določbe druge zakonodaje Skupnosti o okoljski presoji (glej zgoraj). Države članice lahko zato želijo uvesti postopek okoljske presoje, ki vključuje zahteve tako direktive kot druge zakonodaje Skupnosti. Pri tem bodo želele upoštevati morebitne smernice, ki so bile pripravljene zaradi širše razlage zahtev zakonodaje Skupnosti, vedno pa se morajo zavedati, da je v primeru nesoglasij med smernicami o eni direktivi in zakonskimi zahtevami iz druge direktive direktiva tista, ki mora biti prevzeta v nacionalni pravni red.
- 9.14. Presoja v skladu z Direktivo PVO se ponavadi izvede v kasnejši fazi odločanja kot presoja po Direktivi 2001/42/ES, saj se nanaša na projekte in ne na načrte in programe, ki določajo okvir za take projekte. V nekaterih državah članicah pa lahko kljub temu pride do prekrivanja med obema direktivama, in sicer v primerih, ko načrt ali program vsebuje soglasje za izvedbo projekta.
- 9.15. V takih primerih je zaželen uporaba usklajenega postopka, ki upošteva vidike tako PVO kot SOP, da bi se s tem izognili podvajanju presoj. Osnovne zahteve Direktive PVO in Direktive SOP so podobne, če upoštevamo značilnosti projekta na eni strani in plana ali programa na drugi strani. V primerjavi z Direktivo SOP Direktiva PVO ne zahteva posvetovanja z drugimi organi, ko gre za preučevanje posamičnih primerov (člen 4(2)), vsebuje drugačne zahteve obveščanja o odločitvah glede pregledov in ne določa kakovosti spremljanja in nadzora stanja.

- 9.16. Okvirna direktiva o vodah in Direktiva SOP se dopolnjujeta in širše določata podobno okoljsko presojo. Analiza pravnih besedil pa pokaže nekatere razlike med elementi okoljske presoje, ki jo določata. Določbe o udeležbi javnosti v ODV so na primer osredotočene na korake, ki jih je treba opraviti, pregled in dopolnitev NUP (načrta upravljanja povodja), medtem ko so podobne določbe v Direktivi SOP bolj splošne narave, saj morajo veljati za dokaj različne vrste načrtov in programov. Če se države članice odločijo za skupni postopek pri prenosu obeh direktiv, bodo morale zagotoviti pravilno vključitev določb obeh direktiv. Eden od načinov preprečitve podvajanja bi bil, da pristojni organ iz člena 3 Okvirne direktive o vodah zagotovi tudi primerno upoštevanje zahtev Direktive SOP v NUP. Obstaja eno področje, kjer lahko Direktiva SOP doda posebno vrednost izvajanju Okvirne direktive o vodah. Gre za uporabo izjem, določenih v členu 4 ODV. Kadar so izrazi »širše okolje«, »mnogo boljša okoljska možnost« ali »trajnostni razvoj« uporabljeni kot merilo za uporabo izjeme, lahko okoljska presoja v skladu z Direktivo SOP pomaga upravičiti uporabo izjeme na podlagi omenjenih meril.
- 9.17. Za ODV je bila razvita skupna strategija izvajanja, pripravljeni pa so bili tudi številni dokumenti s smernicami s podrobnejšimi navodili glede pristopov do izvajanja direktive²⁰. V nekaterih pogledih gredo dokumenti dlje od zahtev direktive. Dokument s smernicami o udeležbi javnosti na primer jasno določa, da udeležba javnosti ni nujna samo pri NUP (kar bi lahko nakazoval člen 14), temveč tudi pri programih ukrepov. Smernice vsebujejo uporabne primere obveščanja in posvetovanja z javnostjo v skladu z direktivo in nasvete glede dobre prakse, ki bi jo lahko uporabili za mnogo drugih vrst načrtov ali programov, ki so predmet Direktive SOP. Podoben komplementarni pristop bo verjetno koristen pri uporabi drugih vidikov direktive (kot so priprava okoljskega poročila ali določbe o čezmejnih primerih).
- 9.18. Postopek priprave načrtov ravnanja z odpadki v skladu z *Okvirno direktivo o odpadkih* (75/442/EGS) ne vključuje okoljske presoje. Na splošno je treba okoljsko presojo tukaj uvesti na novo – čeprav države članice morda v svoji zakonodaji za načrte ravnanja z odpadki že uporabljajo nekatere elemente SOP.
- 9.19. Načrti in programi, za katere je bilo določeno, da zahtevajo presojo na podlagi *Habitatne direktive*²¹, so prav tako predmet presoje na podlagi Direktive SOP (člen 3(2)(b)). Tako se Habitatna direktiva in Direktiva SOP na podlagi člena 6 ali 7 Habitatne direktive za vse načrte in programe z vplivi na ohranitvena območja uporabljata skupaj, izvesti pa je mogoče skupni postopek, če ta izpolnjuje zahteve tako Direktive SOP kot Habitatne direktive. V tem primeru mora postopek vključevati postopkovne korake, ki jih določa Direktiva SOP, ter vsebinski preskus vpliva na ohranitvena območja, ki ga zahteva Habitatna direktiva.
- 9.20. Presoja po Habitatni direktivi pomeni potrditev, da načrt ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja; pristojni državni organi ne smejo sprejeti načrta s škodljivimi

²⁰ Ti dokumenti obravnavajo teme, kot so ekonomska analiza, analiza pritiskov in vplivov, proces načrtovanja in presoja ekološkega stanja, in bodo objavljeni tekom leta 2003. Na voljo so že na spletu na naslovu: <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library>.

²¹ Habitatna direktiva izrecno zahteva presojo za »načrte« ne pa za »programe«. Toda v skladu s Habitatno direktivo ima lahko »načrt« značilnosti »programa« na podlagi Direktive SOP, saj je nemogoče določiti strogo mejo med načrti in programi (glej tudi odstavke 3.3 – 3.6 in 3.32).

vplivi, ki bi prizadeli območje, če niso izpolnjeni pogoji iz člena 6(4) Habitatne direktive²².

- 9.21. Presoja po Direktivi SOP je širša; ne nanaša se zgolj na vplive na ohranitvena območja ter na določene vrste, temveč tudi na biotsko raznovrstnost na splošno in druge vidike, kot so kakovost zraka ali vode, kulturna ali arhitekturna dediščina. Neobvezni skupni postopek SOP pri načrtih, za katere je bilo ugotovljeno, da potrebujejo presojo v skladu s Habitatno direktivo, lahko zajema naslednje korake.
- 9.22. Ker je bilo na podlagi Habitatne direktive ugotovljeno, da bo načrt verjetno vplival na območje, pod pogojem, da izpolnjuje druge zahteve členov 2 in 3 Direktive SOP, avtomatično spada v področje uporabe te direktive.
- 9.23. V okoljskem poročilu je treba ugotoviti, opisati in ovrednotiti vplive načrta ali programa na okolje in druge primerne možnosti načrta ali programa. V skladu s Habitatno direktivo so del tega poročila vplivi na ohranitvena območja in izbrane vrste. Kljub temu je morda primernejše, če so vplivi opisani v posebnem poglavju, saj so ugotovitve o njih obvezujoče pri odločanju pristojnih organov o načrtu ali programu.
- 9.24. Na podlagi člena 6 Direktive SOP se je treba posvetovati z javnostjo in organi, ki jih bodo verjetno zanimali okoljski vplivi izvajanja načrtov, in jim dati na voljo osnutek načrta ali programa ter okoljsko poročilo. Posvetovanja vključujejo tudi vplive načrta ali programa na območja in vrste, ki na podlagi Habitatne direktive uživajo posebno zaščito.
- 9.25. Poročilo in izide posvetovanj je treba upoštevati, preden se načrt ali program sprejme ali vloži v zakonodajni postopek. Če je bilo ugotovljeno, da bo načrt ali program škodoval celovitosti zadevnega območja, ga je mogoče sprejeti le pod omejenimi pogoji, določenimi v členu 6 Habitatne direktive. Ustrezna nacionalna zakonodaja na podlagi Habitatne direktive predpisuje pogoje glede drugih vplivov na okolje, pod katerimi je mogoče sprejeti načrt ali program.
- 9.26. Na podlagi člena 6 Direktive SOP je treba javnost in imenovane organe obvestiti o odločitvi glede načrta ali programa. Ugotovitev, ki povzema način vključitve okoljskih vidikov v načrt ali program, vsebuje tudi odločitev o tem, ali načrt oziroma program ustreza Habitatni direktivi.
- 9.27. Vplive izvajanja načrta ali programa na okolje je treba spremljati in nadzorovati (člen 10 Direktive SOP). Spremljanje in nadzor stanja vključuje vplive na območja in vrste, zaščitene na podlagi Habitatne direktive.

²² Člen 6(4) se glasi: »Če je treba kljub negativni presoji posledic za območje izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in ni drugih ustreznih rešitev, država članica izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000. O sprejetih izravnalnih ukrepih obvesti Komisijo.

Če je zadevno območje območje s prednostnim naravnim habitatnim tipom in/ali prednostno vrsto, se lahko upoštevajo le razlogi, povezani z zdravjem ljudi ali javno varnostjo, ali koristnimi posledicami bistvenega pomena za okolje ali drugimi, po predhodnem mnenju Komisije nujnimi razlogi prevladujočega javnega interesa.«

SOP za načrte in programe, ki jo zahteva določena okoljska zakonodaja Skupnosti – zbirna tabela

OPOMBA: Tabela ne predstavlja izčrpnega povzetka, zato je treba upoštevati tudi ustrezno besedilo in same direktive.

Zakonodaja Skupnosti	Načrt ali program v smislu Direktive SOP (člen 2(a))		Obvezna okoljska presoja v skladu s členom 3(2)			Pogojna okoljska presoja v skladu s členom 3(4)
	Načrt ali program?	Jih zahtevajo zakonodajne, regulativne ali upravne določbe?	Pripravljen za sektorje, našete v členu 3(2)(a)	Določa okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov PVO	Zahteva presojo na podlagi Habitatne direktive	Zahteva presojo v primeru verjetnih znatnih vplivov na okolje
Okvirna direktiva o vodah 2000/60/ES	da/ne	da	da (upravljanje voda)	da/ne (odvisno od vsebine)	da/ne (odvisno od vsebine)	
Nitratna direktiva 91/676/EGS	da	da	da (upravljanje voda)	da/ne (odvisno od vsebine programa dejavnosti ali obratov za intenzivno živinorejo)	da/ne (odvisno od vsebine programa dejavnosti)	
Okvirna direktiva o odpadkih 75/442/EGS, vključno z zahtevami direktiv 91/676/EGC in 94/62/ES	da	da	da (ravnanje z odpadki)	da/ne (odvisno od vsebine načrta za ravnanje z odpadki)	da/ne (odvisno od vsebine načrta za ravnanje z odpadki)	

Zakonodaja Skupnosti	Načrt ali program v smislu Direktive SOP (člen 2(a))		Obvezna okoljska presoja v skladu s členom 3(2)			Pogojna okoljska presoja v skladu s členom 3(4)
	Načrt ali program?	Jih zahtevajo zakonodajne, regulativne ali upravne določbe?	Priljubljen za sektorje, naštet v členu 3(2)(a)	Določa okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov PVO	Zahteva presojo na podlagi Habitatne direktive	Zahteva presojo v primeru verjetnih znatnih vplivov na okolje
Okvirna direktiva o kakovosti zraka	da	da	- (sektor: kakovost zraka)		da/ne (odvisno od vsebine programa dejavnosti)	da
Habitatna direktiva 92/43/EGS	- (določitev območja ne predstavlja »načrta ali programa«)	da	-		-	-
Habitatna direktiva 92/43/EGS	da (načrti in programi, ki vplivajo na ohranitvena območja v skladu s členom 6 ali 7 Habitatne direktive)	da	da		da	
Ureditev strukturnih skladov in ureditev Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS)	- (za tekoče načrtovalno obdobje, izvzeto iz SOP)					

Dodatek I – praktična navodila za spremljanje in nadzor stanja

V nadaljevanju je opisanih več korakov, ki bodo pomagali usmerjati organe držav članic, pristojne za vključitev zahtev glede spremljanja in nadzora stanja iz Direktive 2001/ES/42 v različne postopke načrtovanja. S temi koraki so različna vprašanja logično razvrščena, kar pa nujno ne predstavlja kronološkega vrstnega reda. Poleg tega so na tej stopnji praktične izkušnje in znanje, povezano s spremljanjem in nadzorom načrtov in programov, relativno omejeni. Sistemi za spremljanje in nadzor stanja naj bodo torej prožni in dopuščajo potrebne prilagoditve.

Podrobnejše informacije o izvajanju člena 10 v praksi je mogoče najti v poročilu z naslovom »Izvajanje člena 10 Direktive SOP«, ki je bilo pripravljeno v okviru mreže IMPEL.

Določitev obsega spremljanja in nadzora stanja

Prvi korak pri pripravi sistema za spremljanje in nadzor stanja danega procesa zajema opredelitev okoljskih vplivov, ki morajo biti predmet sistema za spremljanje in nadzor stanja. Okoljsko poročilo določa okvir za obseg spremljanja in nadzora stanja, saj opredeljuje verjetne znatne vplive na okolje. Okoljski vplivi, ki jih je treba spremljati in nadzorovati, so zato načeloma isti kot tisti v okoljski presoji. Vendar pa se je odvisno od vrste načrta ali programa, in zlasti od stopnje njegovega izvajanja, morda primerno osredotočiti na tiste okoljske vplive, ki so pomembni v povezavi z izvajanjem. Pri odločanju o obsegu spremljanja in nadzora stanja je mogoče upoštevati tudi možnosti za sanacijske ukrepe. Pri spremljanju in nadzoru vseh okoljskih vplivov lahko predstavljajo oviro tudi znanstvene težave pri ugotavljanju jasne povezave med izvajanjem načrta ali programa in spremembami v okolju. Dodatno opravimo tudi varnostni pregled, da bi se prepričali, da v presoji ni bil spregledan noben škodljiv vpliv načrta ali programa.

- **Spremljanje in nadzor stanja načeloma zajema okoljske vplive iz okoljskega poročila.**
- **Kljub temu pa se lahko osredotoči na nekatere okoljske vplive ali vključi dodatne vidike, ki sprva niso bili očitni.**

Opredelitev potrebnih informacij

V drugem koraku ugotovimo, katere informacije so potrebne za ugotovitev okoljskih vplivov načrta ali programa. Informacije o okoljskih vplivih načrta ali programa lahko pridobimo tudi iz vzrokov za zadevne učinke²³, saj je mogoče vpliv načrta ali programa na okolje spremljati neposredno (merjenje sprememb v okolju) ali posredno preko zbiranja informacij, na primer o izvajanju ukrepov (za ublažitev posledic), predvidenih v načrtu ali programu, ali dejavnikov pritiska, kot so izpusti ali količina odpadkov.

Sistemi spremljanja in nadzora stanja, ki so bili preverjeni v okviru projekta IMPEL o spremljanju in nadzoru stanja, so pokazali težnjo po večjem poudarku na izvajanju ukrepov in dejavnikih pritiska kot na vplivih. Razlog za to je mogoče najti v težavah pri ugotavljanju povezave med vzrokom in posledico, torej v nedvoumnem pripisovanju spremembe v okolju, na katerega lahko vplivajo različni dejavniki, izvajanju načrta ali programa. Sistem spremljanja in nadzora biološkega stanja lahko na primer razkrije celovite informacije o stanju okolja na določenem območju ter tamkajšnjih spremembah v določenem obdobju, ni pa

²³ Trenutno se za vzročno verigo uporablja tako imenovani sistem DPSIR (gonilna sila – pritisk – stanje – vpliv – odziv).

nujno, da vsebuje ugotovitve o tem, ali je določeno spremembo v okolju (npr. izginotje nekaterih vrst, poškodbe na določenih rastlinah) mogoče pripisati izvajanju določenega prometnega načrta. Tukaj je mogoče podatke, dobljene na podlagi sistema spremljanja in nadzora biološkega stanja, kombinirati z analizo napredka pri izvajanju prometnega načrta ("gonilnimi silami") ter v načrtu predvidenimi ukrepi za ublažitev posledic.

Opomniti je treba, da za namene spremljanja in nadzora stanja niso avtomatično potrebne in uporabne vse okoljske informacije, ki so na voljo za območje, ki je predmet načrta. Ključno je ugotoviti tiste podatke, ki so za načrt ali program pomembni in reprezentativni. Eden od možnih pristopov k izbiri pomembnih okoljskih informacij je bil predstavljen v projektu IMPEL o spremljanju in nadzoru stanja. Ureditev spremljanja in nadzora stanja za načrt ravnanja z odpadki na Dunaju je temeljila na vrsti vprašanj, ki so bila pomembna za nadaljnje spremljanje načrta (npr. napoved količine odpadkov v prihodnjih letih; napoved zmanjšanja izpustov, doseganje ciljev, itd.)²⁴. V mnogih primerih bo kot okvir pri izbiranju pomembnih okoljskih informacij uporabljena vrsta kazalnikov. Ključna funkcija kazalnikov oziroma niza vprašanj, uporabljenih na Dunaju, je predstaviti okoljske podatke v obliki informacij, ki so razumljive tudi laikom (ki bodo ponavadi odločali o nadaljnjih ukrepih).

Pri odločanju o tem, kateri okoljski podatki so potrebni, je seveda treba upoštevati zanesljivost in razpoložljivost ustreznih podatkov v času načrtovanja.

- **Dobro je opredeliti in izbrati okoljske informacije, ki so potrebne za spremljanje in nadzor stanja pomembnih okoljskih vplivov.**
- **Okoljske vplive je mogoče spremljati in nadzorovati tudi posredno preko spremljanja in nadzora njihovih razlogov (kot so dejavniki pritiska ali ukrepi za ublažitev posledic).**
- **Kazalniki ali zbirka vprašanj lahko predstavljajo okvir, ki pomaga pri ugotavljanju pomembnih okoljskih informacij. Prav tako pomagajo prikazati okoljske podatke v razumljivi obliki.**

Opredeleitev obstoječih virov informacij

V tretji fazi ugotovimo obstoječe vire informacij za pridobitev potrebnih informacij o stanju okolja. Uspešnost iskanja je odvisna od zadevnega načrta ali programa ter sistemov spremljanja in nadzora stanja, vzpostavljenih v povezavi z zadevnimi okoljskimi dejavniki. V nadaljevanju sta predstavljena dva glavna vira okoljskih informacij, ki sta lahko v pomoč pri spremljanju in nadzoru pomembnih okoljskih vplivov načrtov in programov.

a) Podatki na ravni projekta

Prvi vir podatkov vsebuje okoljske podatke o projektih, katerim načrt določa okvir. Okoljski podatki na ravni projekta se pripravljajo in zbirajo v različnih fazah uresničevanja projekta. V fazi pridobivanja dovoljenja za projekt se informacije o njegovih verjetnih vplivih na okolje zbirajo za namene projekta PVO (čeprav podatki, zbrani v postopku PVO, predstavljajo napoved, so ponavadi bolj podrobni od podatkov, uporabljenih v fazi načrtovanja) ali drugih postopkov pridobivanja soglasja. Projekt je v fazi gradnje in poteka predmet inšpekcijskih pregledov, saj je treba v praksi zagotoviti spoštovanje pogojev, določenih v soglasju k

²⁴ Za več podrobnosti glej zaključno poročilo za projekt IMPEL.

projektu. Direktiva IPPC določa vzpostavitev registra izpustov, ki vključuje izpuste številnih industrijskih obratov²⁵.

V večini primerov podatki na ravni projekta vključujejo dejavnike, kot so izpusti, in do določene mere tudi okoljske vplive. Ti podatki lahko pomagajo pri primerjavi napovedi glede okoljskih vplivov ter doseganja okoljskih ciljev na ravni načrtovanja z dejanskimi učinki, ki so posledica izvajanja načrta ali programa.

Informacije na ravni projekta navadno zbirajo drugi organi in ne tisti, ki so zadolženi za spremljanje in nadzor načrtov in programov. Če sistem spremljanja in nadzora stanja temelji na podatkih o projektu, je treba zagotoviti, da so podatki na voljo organom za spremljanje in nadzor. Upoštevati je treba tudi, da so informacije na ravni projekta v glavnem osredotočene na okoljske vplive manjšega obsega, medtem ko se SOP ponavadi izvaja za velike načrte ali projekte. Zaradi tega je treba informacije z ravni projekta obdelati, združiti in povzeti, da bi jih lahko uporabili pri spremljanju in nadzoru načrta ali programa.

b) Splošno spremljanje in nadzor stanja okolja

Drugi razširjeni vir okoljskih informacij vključuje splošne sisteme za spremljanje in nadzor stanja okolja, vključno s statistiko, ki zagotavlja okoljske podatke, ki niso določno povezani z načrti, programi ali projekti. Čeprav ti podatki prikazujejo spremembe v okolju in s tem okoljske vplive, dopuščajo zgolj omejene zaključke glede vplivov zaradi izvajanja načrta ali programa (ker je težko ugotoviti povezavo med vzroki in posledicami). Te podatke pa je kljub temu mogoče uporabiti pri ugotavljanju, ali so bili doseženi splošni in posamezni okoljski cilji načrta ali programa. Služijo lahko tudi kot pokazatelj učinkovitosti sprejetih ali predvidenih ukrepov za doseganje teh ciljev. Take vire splošnih sistemov za spremljanje in nadzor stanja okolja, statistiko in raziskave lahko najdemo v vseh državah članicah, v veliki meri pa jih določa tudi zakonodaja ES (npr. spremljanje in nadzor stanja v skladu s členoma 5 in 8 Okvirne direktive o vodah 2000/60/ES ali Direktiva o ozonu v zunanjem zraku 2002/3/ES)²⁶.

- **Vire okoljskih informacij lahko najdemo na ravni projekta (npr. informacije, zbrane v postopku PVO, ali registri izpustov, pripravljeni na podlagi Direktive IPPC).**
- **Okoljske informacije na ravni projekta se nanašajo na dejavnike pritiska in okoljske vplive. Informacije na ravni projekta je treba za uporabo na ravni načrtovanja združiti in povzeti.**
- **Splošni sistemi za spremljanje in nadzor stanja okolja zagotavljajo okoljske podatke, ki zaznavajo spremembe v okolju. Ti podatki pomagajo pri preverjanju doseganja splošnih in posameznih okoljskih ciljev, dopuščajo pa tudi omejene zaključke glede vplivov izvajanja načrta ali programa na spremembe v okolju.**
- **Zakonodaja ES vsebuje različne določbe, ki predpisujejo zbiranje okoljskih podatkov, ki jih lahko uporabimo za namene člena 10.**

Zapolnitev praznin

Četrto fazo predstavlja zapolnitev praznin, ki jih najdemo ob primerjavi obstoječih virov informacij s potrebami, ki jih za določeni načrt ali program predpisuje člen 10. V nekaterih primerih bodo informacije morebiti zadoščale zahtevam člena 10, morda pa bo treba

²⁵ Celovit pregled zakonodaje ES, ki določa zbiranje okoljskih podatkov, povezanih s projekti, se nahaja v zaključnem poročilu projekta IMPEL.

²⁶ Podrobnejši pregled ustrezne zakonodaje ES se nahaja v zaključnem poročilu projekta IMPEL.

zagotoviti stalno izmenjavo informacij med organi, ki jih zbirajo, in organi, zadolženimi za spremljanje in nadzor stanja. V drugih primerih bo morda treba razširiti obstoječe sisteme za spremljanje in nadzor stanja ter vključiti dodatne vidike ali merilne točke. Poudariti pa je treba, da služi spremljanje in nadzor stanja iz člena 10 le omejenemu namenu, in sicer ugotavljanju pomanjkljivosti okoljske presoje, in ne predstavlja neodvisne znanstvene raziskave. Na to je treba pomisliti vedno, ko razmišljamo o širitvi obstoječih sistemov za spremljanje in nadzor stanja ali o namestitvi novih.

Postopkovna vključitev spremljanja in nadzora stanja v sistem načrtovanja

Peti korak je vključitev spremljanja in nadzora stanja v sistem načrtovanja. Že zgoraj je bilo omenjeno, da spremljanje in nadzor stanja ni nujno poseben korak v postopku načrtovanja, temveč je lahko del rednega sistema načrtovanja. Dobra stran upravnega procesa vključitve spremljanja in nadzora stanja, ki ga zahteva Direktiva SOP, naj bi bili redni pregledi obstoječega načrta ali programa. Če taki redni pregledi ne obstajajo, je treba določiti čas in pogostost spremljanja in nadzora vplivov načrta ali programa, bodisi kot splošno pravilo ali v kontekstu posameznega okoljskega poročila.

V vsakem primeru je treba za zagotovitev učinkovitega delovanja sistema za spremljanje in nadzor stanja sprejeti določeno postopkovno ureditev. Določiti je treba, kateri organ (ali telo) je odgovoren za posamezne naloge spremljanja in nadzora stanja, vključno z zbiranjem okoljskih informacij, njihovo obdelavo in vrednotenjem. Ustrezne informacije je pomembno v pravi obliki predati ustreznemu organu (npr. okoljske podatke je treba ob predstavitvi organu odločanja obrazložiti v razumljivem dokumentu).

Pri določanju ureditve spremljanja in nadzora stanja je treba poudariti, da se spremljanje in nadzor stanja ne končata pri zbiranju okoljskih informacij, temveč vključujeta tudi njihovo vrednotenje.

- **Spremljanje in nadzor stanja je lahko del sistema načrtovanja.**
- **Učinkovito spremljanje in nadzor stanja zahteva določitev odgovornega organa/ov ter časa in pogostosti izvajanja ukrepov za spremljanje in nadzor stanja.**
- **Ureditev spremljanja in nadzora stanja mora vključevati tudi vrednotenje okoljskih informacij.**

Sanacijski ukrepi

Okoljske informacije, prejete na podlagi spremljanja in nadzora stanja, so lahko v pomoč pri odločanju o ustreznih sanacijskih ukrepih v okviru nacionalne zakonodaje. Člen 10 kljub temu ne določa obveznega sprejetja sanacijskih ukrepov. V nadaljevanju so tako navedena le splošna razmišljanja o sanacijskih ukrepih.

Dobro bi bilo določiti merila, na podlagi katerih bi preučili sanacijske ukrepe. V nekaterih državah članicah obstoječa zakonodaja že vsebuje splošne določbe, ki predpisujejo ponovni pregled načrta, če je to potrebno za zagotovitev predvidenega razvoja (npr. za zagotovitev dobro uravnoteženega urbanega razvoja).

Sanacijske ukrepe je mogoče izvajati v različnih fazah. V fazi načrtovanja je mogoče odločitev o sprejetju načrta ali programa spremeniti, možno je sprejeti nov načrt ali program ali pa je mogoče spremeniti obstoječi načrt ali program. Če pravna ureditev države članice to dopušča, je mogoče sanacijske ukrepe izvajati tudi v fazi izvedbe. To bi zlasti pomenilo, da

ugotovitve iz načrta ali programa, ki so se izkazale za napačne ali so temeljile na napačnih predpostavkah, ne morejo več predstavljati okvira za soglasje za izvedbo posameznih projektov.

Sanacijske ukrepe v fazi načrtovanja je mogoče kombinirati tudi z tovrstnimi ukrepi v fazi izvedbe. To bi pomenilo spremembo načrta ali programa na podlagi novih informacij o njegovih vplivih na okolje. Da bi se izognili razvoju dogodkov, do katerega bi lahko prišlo, dokler še velja (stari) načrt ali program, kar bi lahko pomenilo kršitev predvidene spremembe načrta ali programa, je mogoče prekiniti postopek izdaje soglasij za projekte, ali pa je mogoče, če to dopušča zadevna pravna ureditev, odločitev o projektih sprejeti brez sklicevanja na načrt ali program.

- **Dobro bi bilo določiti merila, na podlagi katerih bi preučili sanacijske ukrepe.**
- **Sanacijske ukrepe je mogoče izvajati v fazi načrtovanja in v fazi izvedbe.**

Dodatek II – člani delovne skupine

Ursula Platzer, Zvezno ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in upravljanje voda, Avstrija

Andreas Sommer, Deželna vlada Zvezne dežele Salzburg, oddelek za varstvo okolja, Avstrija

Ulla-Riitta Soveri, Ministrstvo za okolje, Finska

Otmar Lell in Astrid Langenberg, Zvezno ministrstvo za okolje, ohranjanje narave in jedrsko varnost, Nemčija

Matthias Roder, Bavarsko ministrstvo za regionalni razvoj in okoljske zadeve, Nemčija

Mari Van Dreumel, Ministrstvo za stanovanja, prostorsko načrtovanje in okolje, Nizozemska

Sten Jerdenius, Ministrstvo za okolje, Švedska

David Aspinwall in Phil Weatherby, Urad podpredsednika vlade, Združeno kraljestvo

Lieselotte Feldmann, Evropska komisija, Generalni direktorat za okolje

Antti Maunu, Evropska komisija, Generalni direktorat za okolje

Dodatek III - bibliografija

Andreas Sommer, *The Assessment of the Significance of Environmental Effects. Procedure and Criteria for Screening in Strategic Environmental Assessments*, avstrijsko Zvezno ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in upravljanje voda, 2002

Royal Haskoning, *Quality assurance strategic environmental assessment*. Naročilo nizozemsko Ministrstvo za stanovanja, prostorsko načrtovanje in okolje, 2002

Environmental Resource Management, *Public participation and stakeholders' involvement in the SEA process: an overview of available techniques and methodologies*. Naročilo nizozemsko Ministrstvo za stanovanja, prostorsko načrtovanje in okolje, 2002

Evropska mreža za izvajanje in uveljavljanje okoljske zakonodaje (IMPEL). *IMPEL PROJECT: Implementation of Article 10 of the EA Directive 2001/42/EC*

Jonathan Robinson, *Anticipating the effect of Strategic Environmental Assessment*, **Načrtovanje zakonodaje: analiza reform, Evrope in sodne prakse**, konferenca o beli knjigi, London, 21. marec 2002

SEZNAM OKRAJŠAV

Okrajšava	Razlaga	Uporaba	Angleška oblika
SOP	strateška okoljska presoja	Direktiva SOP	SEA Directive
PVO	presoja vplivov na okolje	Direktiva PVO	EIA Directive
ODV	Okvirna direktiva o vodah		Water Framework Directive - WFD
NUP	načrt upravljanja povodja		River Basin Management Plan (RBMP)
PU	program ukrepov		Programme of Measures (PoM)
IPPC	celovito preprečevanje in nadzor onesnaževanja	Direktiva IPPC	IPPC Directive
DPSIR	gonilna sila – pritisk – stanje – vpliv – odziv	sistem DPSIR	driving forces – pressure – state – impact - response